

Kolumnistin opas – mistä koostuu toimiva kolumni?

Ville Liikanen

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Toimeksiantajan esittely.....	2
1.2	Toimeksiannon esittely.....	3
2	Kvalitatiivinen tutkimus	4
2.1	Aineistotriangulaatio - teorian, empirian ja subjektiivisuuden keskustelu	4
2.2	Puolistrukturoidut haastattelut	5
2.3	Validit haastateltavat	7
2.4	Sisällönanalyysi.....	9
3	Johdatus kolumnin rooliin <i>mielipidekirjoitusten</i> perheessä.....	11
3.1	Oma näkemykseni kolumnista ennen tutkimusta	13
4	Kolumnistin lähtölineet.....	15
4.1	Ideointi.....	15
4.2	Omakohtaus.....	18
4.3	Otsikointi.....	21
4.4	Ensimmäiset lauseet.....	24
5	Kolumnistin puolimatkan krouvi.....	27
5.1	Tyylikeinot.....	27
5.2	Konfliktit ja käänteet	33
5.3	Esimerkit	35
6	Kolumnistin maali.....	38
6.1	Päätelmät	38
6.2	Viimeiset sanat.....	41
6.3	Jälkipyykki.....	43
7	Yhteenveto – kolumnistin ohjeet.....	46
8	Tutkimusproessin ja –sisällön luonnehdinta.....	49
	Lähteet.....	52

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen kolumnia journalismin erityisalueena. Tutkimuskysymyksenä on: millainen on toimiva kolumni? Tutkin, mistä elementeistä koostuu kiinnostava ja vaikuttava kolumni. Pääosassa tutkimuksessa on empiirinen aineisto, joka koostuu validien kolumnistien haastatteluista sekä heidän kirjoittamistaan kolumneista. Tätä aineistoa tukevat henkilökohtaiset näkemykseni ja kokemukseni sekä teoreettinen, kirjallinen aineisto.

Kolumni on eräänlainen journalistinen mielipidekirjoitus. Tutkimuksessa kuvailen mahdollisimman tarkasti, millä työvälineillä tuon mielipiteen saisi mahdollisimman tehokkaasti kerrottua lukijalle. Toki kolumni on paljon muutakin. Sen vaikuttavuuteen tai viihdyttävyyteen liittyviä palasia analysoin jakamalla tekstilajin palasiin. Teen ikään kuin kolumnin ruumiinavauksen.

Opinnäytetyö on toteutettu tutkimustyyppisesti ja tarkemmin laadullisten menetelmien keinoin. Se sisältää runsaasti sisällön analyysiä. Sisältöä on tutkittu aineistotriangulaation keinoin. Suomeksi se tarkoittaa käytännössä empirian ja teorian vuoropuhelua. Käyn tarkemmin läpi analyysimenetelmiäni perusteluineen opinnäytetyön kolmannessa kappaleessa. Toisaalta tämä tutkimus sisältää myös produktiivisen puolen. Toimeksiantaja, Helsingin Sanomien Nyt-liite on tilannut *Kolumnistin oppaan*, jonka kehitän tästä työstä saamieni johtopäätösten pohjalta. Se on selkeä ja napakka ohjeluettelo, josta tulisi olla hyötyä sekä ammattikirjoittajille että alan opiskelijoille.

Tässä tutkimuksessa en tavoittele absoluuttista yhtä ainoaa vastausta tutkimuskysymykseen. Se ei ole järkevää. Kolumni on journalismin kentässä räiskyvä ja rönsyilevä lajinsa. Samoin keinot hyvän tekstin laatimiseksi ovat kirjavat. Näin ollen yhtä polkua onneen ei ole. Näin ollen pyrin esittämään eri vaihtoehtoja ja kulkea toimivaa tekstiä kohden.

1.1 Toimeksiantajan esittely

Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomat eli tuttavallisemmin Hesarilla on levikiltään Pohjoismaiden suurin sanomalehti. Lukijoita lehdellä on miltei miljoona päivittäin. Levikki jää kuitenkin noin 400 000 kappaleeseen. Helsingin Sanomat perustettiin Päivälehdessä (1889-1904) pohjalta vuonna 1904. Lehden omistaa Sanoma Oyj. (Wikipedia, Helsingin Sanomat)

Päivittäin ilmestyvällä Hesarilla on kolme säännöllistä liitettä: Kuukausiliite kerran kuukaudessa, Nyt-liite viikoittain perjantaisin sekä HS Teema, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Netissä HS.fi on puolestaan nopea ja kattava uutis- ja taustoittava palvelu. Helsingin Sanomiin kuuluu myös Radio Helsinki, joka kuuluu pääkaupunkiseudulla. Yhteensä koko Helsingin Sanoman mediaportfolio tavoittaa 1,9 miljoonaa ihmistä. (Mediaportfolio, Sanoma Oyj)

Nyt-liite

Nyt-liite on Helsingin Sanomien välissä perjantaisin ilmestyvä viikkoliite. Se panostaa viihteen, nuorisokulttuurin ja vapaa-ajan ajankohtaisiin asioihin.

Nyt-liite uudistui voimakkaasti marraskuussa 2011. Kuusitoistavuotiaalle Nyt:lle tuli uusi koko ja logo. Eniten muuttui lehden rakenne. Se on jaettu neljään osioon. N1-osion slogan on *Syitä rakastaa Helsinkiä*. Siinä kerrotaan baareista, klubeista, ravintoloista, kaupunkikulttuureista, tyylistä ja designista. Erityisesti Nyt satsasi huomattavasti aiempaa enemmän ravintola- ja baarikulttuurin havainnoimiseen. Pääjuttu on lehden keskellä. Se tarkastelee ajankohtaista ilmiötä tai henkilöä vauhdikkaalla otteella. Pääjutun jälkeen seuraa N2-osio. Sen slogan on *Parasta juuri nyt*. Osiossa pureudutaan elokuvaan, kirjoihin, musiikkiin ja mediaan. Neljäs palanen on TV-liite, joka paneutuu päivänpolttaviin tv-sarjoihin ja –puheenaiheisiin. (Sanoma News, lehdistötiedote 3. 11. 2011)

"Uudistustyötä on Nytin toimituksessa tehty reilun vuoden ajan. Lehden lisäksi uudistimme täysin Nytin sähköiset palvelut", sanoi Nytin toimituksen esimies Ville Blåfield

marraskuussa. "Helsinki muuttuu koko ajan entistä kiehtovammaksi ja moniäänisemmäksi kulttuurikaupungiksi. Tämä kehitys on uudistuneen Nytin ytimessä: haluamme lietsoa uutta kaupunkikulttuuria, nostaa esiin sen tekijöitä ja innostua tästä kaupungista yhdessä lukijoidemme kanssa." (Sanoma News, lehdistötiedote 3. 11.)

Vuoden vaihteessa Nyt-liitteen toimituksen esimies vaihtui. Puikkoihin astui Blåfieldin tilalle Juhani Mykkänen.

Merkille pantavaa Nyt:n uudistuksessa oli sen vahva panostus kolumneihin. Jokainen lehti sisältää kaksi lyhyempää kolumnia ja yhden pidemmän kolumnin ("Mitä ajattelin tänään?" –palsta). Lisäksi lehdessä on aina laaja kolumnin tapainen essee sekä etusivun "Toimittajalta"-osio, jossa siinäkin on kolumnin piirteitä.

1.2 Toimeksiannon esittely

Nyt-liite toivoo saavansa käyttöönsä *Kolumnistin oppaan*. Sitä voivat hyödyntää toki lehden vakituiset toimittajat, mutta ennen kaikkea avustajat. Käytännössä ohjeet palvelevat kaikkia sinänsä pätevyityneitä toimittajia, joille kolumni tyyliä on vielä vieras.

Koko tämä tutkimus tulee olemaan reilut 40 sivua pitkä. Nyt-liitteelle teen kuitenkin 2-3 luiskan tiivistelmän siitä, kuinka rakentaa konkreettisesti toimiva kolumni. Siinä paljastetaan kohta kohdalta, mihin tulisi panostaa esimerkiksi otsikossa, aloituksessa, kieliasussa, lopetuksessa.

Tutkimus palvelee myös ainakin alan opiskelijoita, jotka voivat tutkimuksesta kerätä työkaluja kolumnin kirjoittamiseen. Toki tätä tutkimusta voi hyödyntää muutoinkin oman kirjoittamisensa kehittämiseen. Neuvot toimivat myös muiden toimituksellisten "mielipidekirjoitusten" kohdalla, kuten pakinassa. Eikä ohjeista haittaa ole varmasti perinteisemmässä artikkelitoimittamisessa, mutta silloin niitä tulisi tarkastella ja arvioida vahvan suodattimen läpi.

2 Kvalitatiivinen tutkimus

Valitsin tutkimusmenetelmäksi laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Aihetta olisi epärelevanttia käsitellä määrällisestä eli kvantitatiivisesta näkökulmasta. Tämä jo siksi, että tutkin tekstisisältöjä itsessään enkä niiden määriä tai sitä, kuinka usein tietty vakio x esiintyy eri teksteissä. Toki olisi voinut tarkastella, kuinka usein verbi esiintyy otsikossa, kuinka monta lausetta esiintyy keskimäärin yksikön 1. persoonassa tai muuta vastaavaa. Mutta se olisi toisen tutkimuksen aihe.

Tutkimus on siinä mielessä avoin, että keräämäni kvalitatiivisen aineiston perusteella ei voida kertoa yhtä oikeaa absoluuttista totuutta. En voi vetää johtopäätöstä, että rakenna otsikkosi aina muotoon tekijä+verbi+objekti tai kirjoita yksikön 1. persoonassa tasan kolmessa lauseessa yhtä kolumnia kohden. Journalististen sisältöjen skaalassa kolumni jos jokin vaatii pelivaraa, eri tilanteisiin sopii eri ratkaisutyylit eli ilmaisutavat. Tarkoitus tässä tutkimuksessa onkin viedä ikään kuin kohti erilaisia, toimiviksi havaittuja malleja.

2.1 Aineistotriangulaatio - teorian, empirian ja subjektiivisuuden keskustelu

Toteutan tutkimuksen aineistotriangulaation keinoin. Se tarkoittaa, että tutkimuksessa yhdistellään monia eri aineistoja keskenään (Eskola & Suoranta 1998, 69). Teen johtopäätöksiä yhdistämällä kolmea erityylistä aineistoa samasta aiheesta. Näitä ovat teoreettiset kirjalliset ohjeet, haastatteluvastaukset ja esimerkit teksteistä. Näihin aineistoihin lisään vielä subjektiivisen pohdiskelun.

Kuten Eskola ja Suoranta (1998, 81) kirjoittavat, myös kvalitatiivinen tutkimus tarvitsee teoria-aineistoa. Heidän mukaansa tarvitaan ”taustateoria, jota vasten aineistoa tarkastellaan”. Minullakin tulee olemaan kymmeniä sivuja litteroitua haastatteluaineistoa. Sen jäsentäminen on järkevämpää yhdistämällä teoriaa kirjoista käytännön esimerkkeihin. Eskolan ja Suorannan (1998, 82) mielestä kvalitatiivinen tutkimus onkin parhaimmillaan juuri ”teorian ja empirian vuoropuhelua”. Kvalitatiivisessa menetelmässä teoria ei ole nähtävä pakollisena pakkopullana, vaan mahdollisuutena ja tutkimusapuna. Teoreettisen aineiston merkittävyys punnitaan etenkin siinä kohtaa, kun arvioidaan aineiston yleistettävyyttä ja edustavuutta (Eskola & Suoranta 1998, 83).

Jari Eskola ja Juha Suoranta (1998, 18) kirjoittavat kvalitatiivisen tutkimuksen harkinnanvaraisesta otannasta. Heidän mielestään merkittävää tutkimustyyliä ei ole mahdollisimman suuri aineiston määrä, vaan päähuomiota on kiinnitettävä edustavasti valittuun suppeampaan otantaan, mutta siihen erityisellä hartaudella. Kuten Eskola ja Suoranta (1998, 61) kertovat, ei ole tarvetta tehdä tilastollisia yleistyksiä vaan antaa aineiston pohjalta mielekäs tulkinta tietystä havainnosta. Tästä oletuksesta lähdän myös itse. Valitsin pienen joukon pätevyityneitä kolumnisteja ja paneudun perusteellisesti heidän antamiinsa kirjoitusohjeisiin sekä heidän tekemiinsä teksteihin. Valitsemani aineisto (haastateltavat ja heidän tekstinsä) täyttää mielestäni teoreettisen kiinnostavuuden kriteerin tämän tutkimusongelman selvittämisessä.

Tällaisessa aineistolähtöisessä tutkimustyyliä on merkittävää rakentaa johtopäätöksiä ikään kuin yksityisestä yleiseen. Se tarkoittaa sitä, että havaintoaineistosta johdetaan teoreettisia viitekehyksiä – tässä tutkimuksessa ohjeita (Eskola & Suoranta 1998, 19).

Tutkijana minun on kovin vaikea toteuttaa niin sanottua hypoteesittomuuden vaatimusta. Eli tavallaan on hankala asennoitua tutkimukseen lähtökohtaisesti aivan puhtaalta pöydältä. Tämä johtuu siitä, että olen opiskellut vuosia kirjoittamisen periaatteita ja toisaalta käytännössä tehnyt itse jo kolumneja sekä lukuisia muita artikkeleita. Näin olen jonkinlaisia ennakkokäsityksiä minulla aiheesta jo väkisinkin on.

2.2 Puolistrukturoidut haastattelut

Haen empiiristä aineistoa puolistrukturoidun haastattelumallin keinoin. Se tarkoittaa sitä, että kysymyssarja on jokaiselle yhtäläinen. Kokonaan strukturoidusta tämä poikkeaa siinä, että en käytä ”valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava saa vastata omin sanoin” (Eskola & Suoranta 1998, 86). Tietyllä tapaa menetelmä menee jo teemahaastattelun puolelle, koska olen ennakkoon määritellyt haastattelun aihepiirit, joiden sisällä koitan antaa liikkumavaraa. Tämä ei kuitenkaan toteudu sen keskustelunomaisen luonteen vuoksi. Toteutin haastattelut sähköpostitse.

Miksi toteutin sähköpostitse? Tämä jo siitä syystä, että haastatelluista kolumnisteista Anu Silfverberg asuu Berliinissä ja Anna Mård Lontoossa. Tein kaikille samat kysymykset. Kysymykset koskivat heidän konkreettista kirjoitustyötään. En pyytänyt heitä ana-

lysoimaan kolumnin luonnetta ja tarkoitusta yleispätevästi, vaan puhtaasti oman kirjoittamisensa kautta. Toki vastauksista tuli monessa kohdin yleisiä fiilistelyjä. Se ei kuitenkaan haittaa. Sillä näistä fiilistelyistä saa parsittua hyviä ohjeita. Oli myös hyvä, että vastaajat käyttivät hyvin rentoa, omaa kieltään. Niistä nousee kouriintuntuvaa tarttumapintaa ja havainnollisia esimerkkejä. Juuri tämän vuoksi halusin käyttää haastateltujen kommentteja suorina lainauksina, koska ne olivat jo sanavalintojensa puolesta persoonallisia näkemyksiä. Uskon, että kommentit antavat näin lukijalle enemmän merkitystä.

Kysymykset koskivat kymmentä eri kolumnin osaa:

1. Ideointi – Mistä ideasi tulevat? Minkä tyyllisiä tekstejä kolumnipaikallasi odotetaan? Ovatko ideat aina ajankohtaisia?
2. Kertoja – Kuka kertoo? Kuinka vahvasti tuot omaa persoonaasi esille? Voiko kolumni lipsahtaa liian henkilökohtaiseksi? Jääkö asia taka-alalle?
3. Otsikko – Millaisen otsikon pyrit tekemään? Miten kolumnin otsikko eroaa tavallisesta artikkelista?
4. Aloitus – Mihin panostat kolumnin ensimmäisissä lauseissa? Kuinka merkittävänä aloitusta pidät?
5. Kieliasu – Miten kolumnin kieliasu poikkeaa normaalista lehtitekstistä? Mitä mieltä olet kielikuvista? Kuinka merkittävää kolumnissa on tekstin rytmi? Miten vaikutat – huumorilla, tiukalla kritiikillä, jollain muulla?
6. Käänteet – Käytätkö yllätyksiä, käänteitä? Miten? Kuinka paljon kolumnissa on varaa ”poukkoilla”, tehdä u-käännöksiä?
7. Esimerkit – Käytätkö aina konkreettisia esimerkkejä, kun argumentoit? Millaista on hyvä havainnollistaminen?
8. Lopputulos – Teetkö selkeän päätelmän, kannanoton? Onko se aina helppo perustella?
9. Lopetus – Miten pyrit lopettamaan kolumnin? Giljotiinilause loppuun vai avoin lopetus?
10. Jälkipyykki – Uskotko, että kolumneillasi on vaikutusta mielipiteisiin – jopa päättäjiin? Jatkatko aiheitasi seuraavissa kolumneissa? Seuraatko aktiivisesti heittäväsi keskustelua?

Tällaisella teemoittelevalla menetelmällä saan hyvin jäsenneilyä eri näkökulmia tutkimusongelman ratkaisemiseen. Järjestän vastaukset teemoittain. Mutta kuten Eskola ja Suoranta (1998, 175) toteavat, myös ”teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuoropuhelua, joka tutkimuksessa näkyy niiden lomittumisena toisiinsa”. Tätä ohjenuoraa, eli lomittamista lähdenkin toteuttamaan.

2.3 Validit haastateltavat

Valitsin haastateltaviksi kuusi kolumnistia. Heistä jokainen on omalla aihealueellaan kannuksensa jo ansainnut. Näin uskon, että heillä on empiriisena aineistona validia otetta tutkimukselliseen työhön. Kaikilla heillä on hieman eri lähtökohdat ja aihealueet, joista kirjoittavat. Tällä tavoin toivon saavani eri näkökulmia vastauksiin. Tässäkin tul- laan lähtökohtaan, että tavoitteena ei ole - eikä edes voi olla – absoluuttisen totuuden hakeminen. Vaan motiivina on löytää perusteltuja ohjeita ja mennä ikään kuin parasta mahdollista kohden

Seuraavassa haastateltavien esittelyt:

Anna Mård on Taloussanomien kolumnisti. 51-vuotias Mård toimii ikään kuin ulko- maankirjeenvaihtajan roolissa, sillä hän on asunut vakituisesti Englannissa vuodesta 1999 lähtien. Ensimmäiset satunnaiset kolumninsa Mård kirjoitti viisitoista vuotta sit- ten. Toimittajana Mård on työskennellyt myös ainakin Schaumanin henkilöstölehd- den, Kauppalehden ja Talouselämän palveluksessa. Nykyään Taloussanomien viikkokolum- nin lisäksi hän tekee uutisia ja uutistaustoja kahdeksaan maakuntalehteen. Hän myös editoi ja toimittaa juttuja joihinkin yritysulkaisuihin.

Mårdin kolumnien aiheet ja näkökulmat kumpuavat Iso-Britanniasta. Hän pyrkii löy- tümään aiheita, jotka ovat relevantteja Suomessakin. Hänen briiffinsä Taloussanomilta on kirjoittaa aiheista, jotka hän voi henkilökohtaisista kokemuksista aloittaen tai niihin päättyen laajentaa yleisemmiksi.

Risto Pennanen on niin ikään Taloussanomien vakiokolumnisti. Hän on toiminut kolumnien parissa kolmetoista vuotta. 50-vuotiaan Seppäsen toimittajahistoriasta löytyy pestejä ainakin Faktaan, Talouselämään sekä Taloussanomiin. Viimeksi mainitussa hän

toimi tuottajana ja uutispäällikkönä kymmenen vuoden ajan välillä 1998-2008. Nykyään Seppänen tekee yrittäjänä viestintästrategioita ja toimii vapaana toimittajana ”siltä osin kuin viestintä ja toimittaminen eivät törmää toisiinsa”.

Seppäselta odotetaan yksinkertaisesti talouteen liittyviä kolumneja, mahdollisimman laaja-alaisesti katettuna.

Janne Metso on Metro-uutislehden toimittaja ja kolumnisti. 36-vuotiaan Metson kolumneja on luettavissa ilmaisjakelulehdessä noin kahden viikon välein. Ensimmäiset kolumninsa hän kirjoitti Valtiotieteellisen tiedekunnan ainejärjestölehtiin 90-luvulla. ”Ne olivat enimmäkseen huonoa sanakikkailua”, Metso sanoo. Säännöllisesti kolumnin kirjoittaminen on kuulunut työnkuvaan syksystä 2005 lähtien. Hän on ollut aiemmin toimittajana MTV3:n netissä, Ylen teksti-tv:ssä, Taloussanomissa sekä Kauppalehdessä. Nyt hän toimii kuudetta vuotta Sanoma Kaupunkilehtien palveluksessa.

Metso kirjoittaa kolumninsa lähes aiheesta kuin aiheesta. Vaikka Metro on paikallislehti, ei ole pakko kirjoittaa niin sanotuista paikallisia aiheista. Metron kolumneissa on annettu epävirallinen ohje, ettei politiikasta saisi kirjoittaa. Metso on silti kirjoittanut siitäkin. Kuuden ja puolen vuoden aikana kaksi Metson kolumnia on jätetty julkaisematta ja yhdestä hän joutui päätoimittajan puhutteluun, koska se arvosteli lehden linjaa.

Anu Silverberg kirjoittaa free-pohjalta Helsingin Sanomien Nyt-liitteeseen. Toimittajan hommissa 37-vuotias Silverberg on ollut vuodesta 1998. Hän on toiminut enimmäkseen aikakauslehtijournalismin parissa. Helsingin Sanomien kokopäiväisestä työstä hän irtisanoutui 2008, jonka jälkeen hän on jatkanut Nyt-liitteeseen kolumnointia avustajapohjalta. Toimittajan työn ohella Silverberg on myös kirjailija. Hän asuu tällä hetkellä Berliinissä.

Silverbergille ei ole annettu aihe-rajaa käsittelemiinsä aiheisiin. Hänen palstansa nimi onkin ”Mitä ajattelin tänään”. Sen hän tulkitsee niin, että on kirjoitettava itsestä käsin, ”henkilökohtainen on poliittista” –periaatteella.

Juhani Mykkänen on toiminut päätoimisesti toimittajana viisi vuotta. Urakehitys on ollut nopea. Nyt-liitteen toimitussihteerin tontilta hänet nimitettiin Nyt-liitteen ja Radio Helsingin esimieheksi joulukuussa 2011.

Kolumneja 27-vuotias Mykkänen on tehnyt parisen vuotta. Tällä hetkellä hän kirjoittaa Nyt:iin lyhyempiä kolumneja internetistä ja tekniikasta sekä Helsingin Sanomien pääkirjoitussivulle pidempää Merkintöjä-palstaa, jossa käsitellään ajankohtaisia ilmiöitä. Tätä ennen Mykkänen teki ainakin Julkisivulautakunta-nimistä viihdekolumnia. Koska Mykkänen on esimiesasemassa, on hänen arkirutiinejaan myös muiden toimittajien kolumnien editointi.

Timo Innanen on tuore toimittaja. Hänen työuransa alkoi Urheilulehdestä vuonna 2009. Hän toimii melko paljon myös sähköisellä puolella ja kommentoi jalkapalloon liittyviä ilmiöitä nettitelevisiossa, tulevaisuudessa todennäköisesti myös laajemmin tv:n puolella. Kolumneja Innanen on pakertanut kaksi vuotta ja aiheet käsittelevät jalkapalloa, joka on hänen erikoisalaansa. Häntä kutsutaankin genressään ”johtavaksi jalkapal-
lotoimittajaksi”.

2.4 Sisällönanalyysi

Teen tutkimusta sisällönanalyysin ja -erittelyn keinoin. Tässä kohtaa on tärkeää rajata sisältöä rationaalisesti. Kolumnejahan on loppumaton määrä, ja tälläkin valitsemallani kolumnistijoukolla olisi satoja tekstejä yhteensä takanaan. Pyrin löytämään tuoreita ja heidän vastaustensa kanssa kohtaavia esimerkkitekstejä.

Valitsin kultakin haastatellulta joukon heidän viimeisen yhdeksän kuukauden aikana kirjoittamiaan kolumneja. Kolumnien määrä vaihteli henkilöstä riippuen kolmesta kymmeneen. Vertailen haasteltavien vastauksia heidän journalistisiin tuotoksiinsa.

Pyrin analysoimaan heidän kolumniensa sisältöä ja löytämään sieltä karkeasti sanottuna alun, keskikohdan ja lopun – ja yksityiskohtia niiden sisältä. Erittelen sisällön palasiin. Haen samankaltaisuuksia, joista voi kenties tehdä yleisempiä päätelmiä. Mutta toisaalta olisi kiinnostavaa löytää poikkeavuuksia. Edelleenkin kolumnistin ohjeet eivät voi olla ortodoksisen mustavalkoiset.

Tuon tutkimuksessa kaikki esimerkit kolumneista suorina lainauksina. En analysoi kolumnin sisältöä kokonaisuutena laajemmin, vaan pidän fokuksen kussakin palasessa. En myöskään arvioi kirjoittajan yleistä linjaa sen enempää.

3 Johdatus kolumnin rooliin *mielipidekirjoitusten* perheessä

Journalistisista *mielipidekirjoituksista* oleelliset ovat kolumni, pakina ja pääkirjoitus. Tarkastelen seuraavassa niiden lähtökohtaisia oletuksia ja vertailen tyylilajeja.

Kolumni on ajankohtaiseen ilmiöön tai tapahtumaan pohjautuva henkilökohtainen kirjoitus. Pakinankin aiheet nousevat usein jostain uutismaisesta. On tapahtunut jotain poikkeuksellista, joka herättää mielipiteitä. Sitten kirjoittaja valitsee hahmon (josta myöhemmin lisää), jonka vinkkelistä tapausta käsittelee. Kuten kolumnissa, myös pakinassa yksittäisistä esimerkeistä olisi syytä laajentaa yleisempään väittämään. Lukijalle jää pakinassa – ehkä enemmän kuin missään – tilaa lukea rivien väleistä jutun sanomaa. (Kielikeskus, Jyväskylän yliopisto)

Kolumneja kirjoitetaan useimmiten omalla nimellä ja jopa omalla kuvalla. Se on siis vahvasti kirjoittajan persoonan ympärille rakentuva teksti.

Vaikka kirjoittaja voi käyttää tekstissään myös minä-muotoa, ei sen lopulta tulisi kuitenkaan olla narsistinen. Oman kokemuksensa ilmi tuonti on vain väline suuremman asian, epäkohdan tai ehdotuksen havainnollistamiseksi. Kolumni on Marketta Rentolan (2010, 109) mukaan usein julkisesti tunnetun – siis muista kuin toimituksellisista ansiostaan tunnistetun – henkilön palsta. Näin voi toki olla, mutta esimerkiksi tässä tutkimuksessa haastatellut kolumnistit ovat kaikki pohjimmiltaan toimittajia, eivätkä muusta ammattitaidostaan yleisesti tunnistettavia. Toki Anu Silfverberg on nykyään myös tunnettu kirjailija.

Kun kolumni on kirjoittajansa näköinen, on pääkirjoitus puolestaan lehden näköinen, julkaisun linja. ”Tätä mieltä toimituksemme on.” Se käsittelee yhtä päivänpolttavaa uutisaihetta. Rentolan (2010, 92) mukaan eri lehtien pääkirjoituksilla on syvimmillään aina motiivi, joka tukee sen agenda. ”Talousjulkaisu puolustaa markkinataloutta, konservatiivisessa lehdessä pääkirjoitus rauhoittaa, yhteiskunnallista muutosta hakevassa kiihottaa”, Rentola kuvaa.

Jos kolumnissa on rehellinen valokuva, niin pakinassa voi olla kirjoittajana vaikka piirretty poliisietä tai tuomari. Pakinoitsijalla on jokin rooli, josta kyseisellä pakinapalstalla maailmaa tarkastellaan. Pakinoihin rakennetaan Rentolan mukaan myös usein kuviteltuja vastapuolihahmoja, joiden kanssa sitten sepeleitä kalistellaan.

Pääkirjoittajat ja kolumnistit ovat useimmiten toimittajia, mutta pakinoitsijat ovat monesti kirjailijoita. Ainakin parhaat sellaiset. Pakinoista myös tehdään kirjoja. Pakinassa on paljon kielellistä leikittelyä. Se siis vaatii kaunokirjallista lahjakkuutta. Kirjoittajalla on lupa käyttää erikoisia sanoja, jopa ilmaisuja jotka eivät ole sanoja laisinkaan.

Kolumnin tehtävä on nostattaa mielipiteitä, keskustelua. Kielellisesti kirjoittaja voi käyttää monenlaisia tyylikeinoja ollakseen vaikuttava. Pääsääntönä on, että teksti on normaalia artikkelia ovelampaa, räiskyvämpää, kriittisempää. Kaiken kaikkiaan kirjoittajalla on vapaampi kynä.

Myös pääkirjoituksissa periaate on ainakin lähtökohtaisesti muuttaa lukijan arvoja, asenteita. Kirjoitustyyli huokuu auktoriteettia. Kuitenkin usein ne ovat Rentolan (2010, 93) mielestä lattean yleistäviä. ”Viime aikoina on puhuttu paljon...” Aiheista on jo mediassa käyty keskustelua uutisten muodossa. Mitään yllättävää uutta pääkirjoitus tuskin tarjoaa, mutta se vetee enemmänkin lankoja yhteen. Pääkirjoittaja lopulta vetoaa kuitenkin kustakin aiheesta vastaavaan tahoon – nämä ovat faktat, miten reagoit?

Pakinakin voi vaikuttaa, mutta sen lähtömotiivina on huumori. Pakina on hauska teksti. Se ei ole perinteistä vitsinkerrontaa, vaan pikemminkin ristiriitaisuuksien esittämistä ovelin sanakääntein. Rentolan (2010, 135) mukaan huvittavaa on, kun ”tarinoihinsa ympää riittävästi vastapareja, poikkeavuuksia, törmäyksiä ja yllätyksiä”.

Nuo vastaparit ja törmäykset ovat tehokeinoja myös kolumnissa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi u-käännösten tekemistä. Rentola (2010, 136) mielestä on vitsikästä ladata ensin lukijalle odotuksia, mitä tuleman pitää – ja sitten pamauttaakin jotain aivan nurinkurista. Usein juuri pakinoissa vakavista asioista tehdään naurunalaisia ja kevyistä asioista haudanvakavia.

Toisin on pääkirjoituksissa. Muihin vaikutuskirjoituksen muotoihin verrattuna pääkirjoitus ei oikeastaan koskaan käytä huumoria. Kieliasu on muutenkin pidättäytyvämpää. On vaikea kärjistä, tai jopa liioitella, koska kirjoittaja ei edusta vain itseään, vaan koko lehteä. Tässä on toki huomattava, ettei pääkirjoitus ole aina päätoimittajan tekemä, vaan se voi olla muunkin toimittajan. Rentolan (2010, 93) mukaan lukija kuitenkin uskoo, että se on tehty päätoimittajan valvonnan alla.

Vaikka kolumnistin yksi tehtävä on kärjistä, ei se tarkoita valehtelua, tosiasioiden vääristelyä. Kaikki tuli olla perusteltua ja sen pitää käydä tekstistä ilmi. Ehkä eniten käytettyjä tehokeinoja kolumnissa on ristiriitojen, vastakohtien osoittaminen.

Kolumnin vaikuttavuudesta ollaan montaa mieltä. Tässä tutkimuksessa haastateltavat eivät juurikaan uskoneet, että heidän kirjoituksillaan olisi aivan suoraa vaikutusta päättäjiin, mutta he uskovat kolumniensa toimivan katalysaattoreina, keskustelun avaajina. Näin niillä on mahdollisesti välillinen vaikutus.

3.1 Oma näkemykseni kolumnista ennen tutkimusta

Olen tuore kolumnisti. Seuraavassa kuvailen, millainen on oma kirjoitusprosessini ennen tämän tutkimustyön tekemistä. Kun aloitan tätä, olen kirjoittanut Nyt-liitteeseen kaksi kolumnia. Tätä ennen olin kirjoittanut yhden poliittisen kolumnin Uutislehti 100:aan sekä toimittajakoulussa erilaisia harjoituksia.

Nyt-liitteeseen toimenkuvani on kirjoittaa kolumneja yöelämästä. Tämä tarkoittaa baarikulttuurin havainnointia räkäisistä pubeista kiiltävien yöklubien vip-tiloihin. Tavoitteena on henkilökohtaisesti nostattaa alan arvostusta, tuoda esiin loistavia cocktailbaareja ja hyvää meininkiä ylipäätään. Olisi mukavaa, jos ihmiset luettuaan kolumnini mieltäisivät omia ehkä lukkiutuneita baaritottumuksiaan – hei, Helsingissä on jotain muutakin tarjolla!

Oma ideointini lähtee ennen kaikkea keskusteluista baarityöläisten ja baariyrittäjien kanssa. Olen toisessa ammatissani, baarimestarina, toiminut kahdeksatta vuotta. Tässä ajassa kontaktit Helsingin yöelämään ovat muodostuneet erinomaisiksi. Tiedän aika

hyvin, missä liikkuvat alan parhaat baarimestarit ja innovatiivisimmat ravintoloitsijat. Siitä on hyvä vetää päätelmiä alan terndeistä.

Olen myös aiemmin kirjoittanut Metro Live –viikonloppuliitteeseen noin neljän vuoden ajan baareista ja ravintoloista, ajankohtaisista aiheista. Myös tätä kautta kosketuspinta alan toimijoihin on pysynyt vankkana.

Olen jo kahdesta ensimmäisestä kolumnistani saanut toimituksesta elintärkeää palautetta. Kirjoituksessani on ollut paljon yksityiskohtaisia vanhojen kaavojen toistoa. Tästä selkeimpänä esimerkkinä kielikuvien käyttö. Minulla on ollut taipumus huomaamattomaan, kuluneiden kielikuvien käyttöön. Toimituksesta Nytin esimies Juhani Mykkänen on selkein esimerkein osoittanut, miten vanhoja tapoja sanavalintojen avulla voi muuttaa. Myös asioiden painottamista on korostettu. Missä kohdin kannattaa nostaa kukin asia tekstiin. Ja selkeitä esimerkkejä vaaditaan. On turha sanoa, että ”siellä tehdään jotakin” vaan ”tämä baari tekee näin”.

Otsikoissa olen vielä noviisi. Toimituksessa ehdottavat yleensä parempaa vaihtoehtoa. Omalle tekstilleen kaiketi muuttuu sen verran sokeaksi, ettei enää löydä sitä kaikkein ytimekkäintä otsikkoa. Aloituksiin olen pyrkinyt tuomaan omaa persoonaasi, tyyliin olin jossain paikassa ja sain tällaisen kokemuksen. Sitten laajennan siitä yleisempään.

Kieliasussa olen pyrkinyt tavoittelemaan voimakkaita adjektiiveja. Ainakin verbien selkeydessä on vielä kehitettävää. Kiinnitän huomioita kolumnin rytmiin. Koitan saada vaihtelevanpituisia virkkeitä. Usein lyhyt iskee lujempaa. Lopetuksissa olen suosinut lyhyttä yhteenvetoa. Koitan tuoda esiin sen, mikä kolumnin periaatteellinen pointti oli.

Rakenteellisesti kolumnit ovat kulkeneet aika paljon siten, että ensin haen joko ongelman tai trendin kokemuksen kautta, siten tuon esiin, mistä ottaa mallia. Tämän jälkeen ehdotan jotain, esitän ratkaisun. En suoranaisesti ole kirjoittanut, että pelkästään sinä, tee nyt näin. Vaan olen mielestäni onnistunut, jos yrittäjä tai työntekijä puntaroi omaa ideaansa. Voisiko tämän tehdä oivaltavammin? Ja toisaalta, jos satunnainen lukija saa jutusta virikkeitä koittaa jotain uudenlaista.

4 Kolumnistin lähtötelineet

(Alkuun selvytyden vuoksi huomio. Seuraavissa varsinaisissa analyysikappaleissa 4, 5 ja 6 olen merkinnyt sisennyksillä kaikki ne suorat lainaukset, jotka olen poiminut haastateltavien vastauksista. Sitten olen merkinnyt *kursiivilla* suorat lainaukset haastateltujen kolumneista. Perään olen merkinnyt minkä päivämäärän kolumnista on kysymys. Kertauksena vielä kolumnistien lehdet: *Metso* (Metro), *Innanen* (Urheilulehti), *Mård ja Pennanen* (Taloussanomien), *Mykkänen ja Silfverberg* (Nyt-liite).)

Tässä luvussa 4 käsittelen kolumnistin lähtökohtia. Kaikki alkaa ideoinnista. Tuon esiin ajankohtaisuuden vaatimuksen, aistihavainnot, keskustelut, toimituspalaverit. Merkittävää on tuoreiden näkökulmien ideointi sekä esimerkiksi päivänpolttavan media-agendan seuraaminen.

Kolumni on merkittävässä määrin omakohtainen teksti. Tätä käsitellään alaluvussa 4.2. Kolumnistit laittavat persoonaansa peliin – joskus enemmän, joskus vähemmän. Juttuja pohjustetaan henkilökohtaisilla kokemuksilla. Oman minän laittaminen juttuun tulee kuitenkin olla harkittus, haastatellut kolumnistit sanovat.

Ideoinnin ja omakohtaisuuden määrittelemisen jälkeen alkaa varsinaisten tekstipalasten rakentaminen. Otsikon kohdalla puhutaan muun muassa räjähtävyydestä, jännitteestä, väitteestä. Onnistuneita ensimmäisiä lauseita puolestaan kuvaillaan voimakkaiksi, vetoaviksi, reaktioita herättäviksi. Jos otsikosta puhutaan jutun mainoksena, voisi aloituksen sanoa olevan eräänlainen traileri. Se asettaa jonkinlaisen odotuksen, josta lukija kiinnostuu ja lähtee selvittämään asiaa tekstiin syvemmälle.

4.1 Ideointi

Idea kolumniin voi lähteä liikkeelle lähes mistä tahansa. Se voi lähteä keskustelusta, omasta kokemuksesta, luetusta kirjasta, nähdystä dokumentista, uutisotsikosta. Se mikä yhdistää normaaliin artikkeliin, on ajankohtaisuuden vaatimus. Jotain tarttumapintaa nykyhetkeen pitäisi olla.

Itseäni kiinnostava kolumniaihe jää usein kirjoittamatta siksi, että tulee pakottava tunne kirjoittaa jostain ajankohtaisesta. Tulee filis, että olisi outoa kirjoittaa Helsingin julkisesta liikenteestä, kun Euroopan talous huojuu. (Pennanen)

Toisaalta on myös vastakkaisia mielipiteitä. Uutismaisuuden vaatimus saattaa asettaa liikaa kahleita aiheiden kirjolle.

Ajankohtaisuuden yliarvostaminen on yliarvostettua ja tuhoaa kunnan journalismin ja ajattelun. (Silfverberg)

Marketta Rentolan (2010, 60) mukaan ideointi lähtee yksinkertaisesti aistihavainnoista: kuulemisesta, näkemisestä, hajuista, tunteista. Havinnon jälkeen toimittaja jalostaa havaintoansa etsimällä tietoa, faktoja havaintonsa tueksi.

En ideoi lehtien tai tv:n ääressä, vaan puhun ihmisten kanssa ja yritän tarkkailla omia reaktioitani. Se mikä herättää minussa tunteita, herättää luultavasti tunteita jossain toisessakin. (Silverberg)

Omakin ideointini pohjaa etenkin keskusteluihin ja havaintoihin. Olen lähes päivittäisessä kosketuksissa alaan, josta kolumnoin. Jos alalle tulee uusi baari tai uusi tuote lanseerataan, pyrin olemaan paikalla. Uusi baari saattaa kuvastaa alan trendiä joltain osin, joten siitä on hyvä johtaa kolumniin punainen lanka.

Toisaalta julkinen keskustelu ainakin anniskelusäännösten ympärillä saa minut joskus näkemään punaista. Kun Päivi Räsänen (Helsingin Sanomat 20. 2. 2012) ilmoitti toivovansa baarien sukemista jo kello 02, tuli pakottava tarve kirjoittaa aiheesta kolumni. Sainkin kolumni-ideani läpi ja Räsäsen linjaa puhutteleva kolumni julkaistiin Metro-lehdessä 5. 3.

Rentola kirjoittaa (2010, 61), että ammattitaitoinen toimittaja uskaltaa olla itsekriittinen. Omatkin havainnot voivat olla vääriä. Havainnoistaan kannattaa keskustella. Monesti

keskustelut sekä toimituksissa kollegoiden kanssa että ystävien kanssa baarissa ovat hedelmällisiä ja saavat omat havainnot tuoreeseen perspektiiviin.

Ideota syntyy ihan arkisesta läpän heitosta. Olen sitä mieltä, että parhaan kolumnin saisi aikaiseksi laittamalla ihmiset heittämään puoleksi tunniksi läppää. Joka aamu työpaikkojen kahvipöydissä jää monta loistavaa kolumni-idea kirjauttamatta ylös. (Metso)

Kolumnistille sosiaalinen elämäntyyli on merkittävä voimavara. Keskustelut ja havainnot ovat hankalia neljän seinän sisällä.

Olettaisin, että kotiinsa linnottautuvan ihmisen on vaikea olla yhteiskunnallinen kolumnisti. (Pennanen)

Kolumnistin on koitettava etsiä uusia näkökulmia. Moni asia on todennäköisesti jo uutisoitu. Aiheen voi kolumnissa roihauttaa uudelleen tuleen tuomalla siihen jonkin erikoisen tarkastelutavan. Joskus voi sitoa naruja yhteen eri aiheiden välillä.

”Usein kolumnini koostuu muutamasta ajankohtaisesta asiasta, joita yritän käsitellä rinnakkain yllättävällä ja nyrjähtäneellä tavalla.” (Metso)

Rentola kirjoittaa (2010, 62), että ideointi on paljon myös tylsältä kuulostavaa numeroiden tulkintaa. Julkistetuista lukusarjoista voi usein johtaa jonkinlaisen trendin siemenen. Jokin asia kasvaa tai vähenee. Miksi ja mitä siitä seuraa? Siinä kenties kirjoitettavaa. Samaa tekevät tavalliset uutishaukat päivittäin. Usein uutistyöstä jää ylijäämämateriaalia, joka ei sopinut itse uutisartikkeliin. Tätä materiaalia voi käyttää kolumniin ja tuoda aiheeseen toisenlaisen näkökulman.

Välillä käy niin, että teen jostain jutun ja aiheesta jää sanomatta sellaista, joka sopisi paremmin kolumnin muotoon. (Metso)

Richard Keeble (2006, 55) muistuttaa, että journalistit ovat ”medianarkkareita”. Toimittajat kuluttavat mediaa todennäköisesti enemmän kuin normaali yleisö. Kolumnistille

tällainen riippuvuus on myös elinehto. Ideoita voi kehitellä niin pienen paikallismedian uutisesta kuin kansainvälisen uutistoimiston reportaasista. Kolumnisti tietää keskustelussa vallitsevat agendat ja osaa tarttua niihin omien havaintojensa kautta tuoreella otteella. Moni pitää mediasta ja muualta saamistaan virikkeistä selkeää muistiota.

Pidän kirjaa kännykässä aiheista, jotka herättävät minussa ajatuksia. Kun kolumnivuoron aika tulee, katson mitä muistioon on tarttunut ja mistä kirjoittaisin. (Mykkänen)

Jo ideoinnin on otettava huomioon lehden ja kyseisen kolumnipalstan linja. Kohdeyleisö on pidettävä mielessä kolumneissakin.

Urheilulehdeltä odotetaan teräviä ja rohkeita, kantaaottavia kommentteja. (Innanen)

4.2 Omakohtaisuus

Kolumni on hyvin selkeästi tekijänsä näköinen. Suurin osa kolumneista tehdään kirjoittajan omalla nimellä ja jopa kuvalla. Toki myös nimimerkin takaa kirjoittavia vakiokolumnisteja löytyy suomalaisesta lehdistöstä. Kaikki tässä tutkimuksessa olevat kolumnistit kirjoittavat omalla nimellään ja kuvallaan.

Usein kolumnit pohjaavat kirjoittajan henkilökohtaisiin kokemuksiin, mutta valtaosin subjektiivisesta näkökulmasta siirrytään laajempiin asiayhteyksiin.

Tiettyyn rajaan asti henkilökohtaisuus on kiinnostavaa, mutta jos alkaa facebook-tyyliin kertoa, mitä syö päivälliseksi, teksti on yhtä tyhjän kanssa. Persoonan mukaan ottaminen terästää monissa tapauksissa, mutta kolumnissa pitää olla myös se ihan oikea pihvi eli esim. laajennus isompaan kuvaan. (Metso)

Pyrin käyttämään henkilökohtaisia asioita entry pointteina, jotka helpottavat tekstiin tulemistä. (Mykkänen)

Mykkänen tarkoittaa ”entry pointilla” siis ikään kuin oviaukkoa. Kun on ensin kuvaillut jotain omakohtaista, voi sitten astua ovesta laajempaan päätelmään. Tämä on perinteinen *yksityisestä yleiseen* –malli. Tavallinen etenkin kolumnissa.

Kolumnistin pitäisi tietää missä kohdin kulkee henkilökohtaisuuden raja. Yksi tai pari omaa kokemusta riittänee, tai vaikka olisi enemmän, ainakin jokaisen tulee olla perusteltu. Itse olen pyrkinyt tuomaan yhden minä-muotoisen, havainnollistavan kappaleen ja sitten siirtyä yleisempään. Mutta tässäkin ei voi olla aivan mustavalkoinen. Eri tyyli-
sissä kolumneissa toimii eri määrä minää.

Marketta Rentolan (2010, 109) mukaan kolumnisteiksi pyritään hakemaan tunnettuja auktoriteetteja, esimerkiksi poliittisesta elämästä henkilöitä suoraan vallan huipulta. Se on sikäli yksipuolinen näkemys, että esimerkiksi tässä tutkimuksessa haastatellut kolumnistit ovat etunenässä kovia toimittajia, eivät muista ansioistaan yleisesti tunnettuja henkilöitä. Eli toisin sanoen, ei voida vetää johtopäätöstä, että ainoastaan jo ennestään tunnettu ihminen olisi kiinnostava.

Toki auktoriteettia pitää olla, mutta ei se tarkoita välttämättä tunnettavuutta. Se tarkoittaa sitä, että kirjoittaja tietää mistä puhuu. Se voi tarkoittaa vaikka vankkaa työkokemusta tai koulutusta joltain tietyltä alalta, tai harrastuneisuutta käsittelemäänsä asiaan. Pääasia on, että osaa perustella itsensä.

Vaikka kolumni on huomattavasti henkilökohtaisempi kuin artikkeli, se ei kaikkien kohdalla vaadi edes sitä yhtä minä-lausetta juttuun.

En tuo yleensä persoonaani ollenkaan esiin tekstissä. En usko, että keski-
luokkainen elämäni on lukijoille kovinkaan kiinnostava asia. Kolumnini on
liian henkilökohtainen jo siksi, että siellä on kirjoittajan kuva. (Pennanen)

Vaikka joku kirjoittaa anonyymissä muodossa (ei lainkaan minä-muotoa), kertoo hän silti asioista omasta etäännytetystä näkökulmastaan. Joillekin kertoja on yhtä kuin itse-tarkoituksellinen provokaattori. Toki kärjistyksen ovat osa kolumnin tyylikeinoja, mutta väkisin provokaattorin roolin hakeminen voi myös ärsyttää.

En usko provokaatioihin. Provosointi on vellihousujen hommaa. Pitää olla oikeasti jotain mieltä, kokea, väittää tai kysyä, ei vain manipuloida lukijaa. (Silfverberg)

Lauri Kotilaisen (1994, 38) mukaan persoona pitää laittaa peliin ja juttu on onnistunut, jos se miellyttää fiksuja, mutta saa hölmöt näkemään punaista. (huom: Kotilainen ei käsittele teoksessaan pelkkää kolumnia, vaan journalistista tekstiä yleisemmin. Hänen näkemyksistään saa silti myös kolumniin päteviä ohjeita.)

Kolumnissa annan itselleni luvan olla elitistisempi ja koukeroisempi kuin journalismissa muuten. Lisäksi tavoittelen yleensä kieleen sellaista paasavaa draivia, niin kuin joku pitäisi baarissa monologia. Sanoin joskus, että pyrin sellaiseen tyyliin niin kuin kirjoittaisi kännissä päiväkirjaa. No, ei se nyt ihan niin ole. Mutta kännissä päiväkirjaa ja siihen analyysi päälle. (Silfverberg)

Joitakin puolestaan harmittaa tällainen elitistinen lähestymistapa. Kirjoittaja voi päinvastoin, tehdä itsestään hölmön. Voi nauraa itselleen.

Inhoan kolumneja, joissa kirjoittajan persoona on esillä herra täydellisenä ja oikeassa olijana. Minusta on jotenkin helpompaa ja hauskeempaa olla kolumnin antisankari. Kun tuon idiootti-itсени mukaan tekstiin, pystyn käsittelemään asiaa niin, ettei minun tarvitse olla vahvasti mitään mieltä, mutta kykenen silti luullakseni herättämään ajatuksia lukijassa. (Metso)

Kuten Metso edellä kertoi, omien ajatusrakenteiden ja ennakkokäsitysten haastaminen on tietyllä tapaa terapeutista. Sen voi huomata myös lukija, hyvällä tavalla. Kolumnissa saa arvostella omia toimiaan tai ajatuksiaan. Vaikka silloin teksti on naamioitu itsekritiikiksi, on se todellisuudessa kritiikkiä isompaa ihmisryhmää kohtaan.

Jotkut haastatellut kolumnistit siis sanoivat kyllä käyttävänsä jonkin verran minämuotoa, mutta tekivät sen aina asian ehdoilla perustellusti. Oma persoona usein teräs-

tää tekstiä, mutta on vaara lipsahtaa narsismin puolelle. Rentolan (2010, 110) mielestä yksikön ensimmäisessä persoonassa ei tarvitse kirjoittaa ollakseen rehellisesti itsensä, sanoistaan vastaava toimittaja. Rentola kuvailee (2010, 111), että ollakseen oikeasti vaikuttava, on annettava rohkeasti palasia itsestään.

Joskus kertojan rooli sekoittuu lukijan mielessä.

Kun kirjoitin kauneusleikkauksista, lukijoita kiinnosti lähinnä minun ulkonäköni ruotiminen ja arvostelu! Lukijakommentit paljastavat sen, että yleensä jokin sivulause onkin jutun kiinnostavin osa ja jos kolumnin voi ymmärtää väärin, niin se ymmärretään väärin. (Mård)

On lisäksi kirjoittajia, jotka käyttävät fiktiivistä kertojaa. Esimerkiksi Riku Siivosella oli taannoin Nyt-liitteen kolumneissaan mukana ”vaimo”, joka kommentoi hänen ajatuksiinsa.

4.3 Otsikointi

Monenlainen otsikko voi koukuttaa. Liian ortodoksinen ei tässäkään asiassa voi olla. Kotilaisen (1994, 71) mukaan otsikon oltava niin selkeä, että se kertoo lukijalla jutun keskeisen sisällön ilman, että koko artikkelia tarvitsisi lukea. Se on toki paljon enemmän, etenkin kolumnissa.

Kolumnien otsikot räjähtävät silmille. Niissä on usein voimakasta tekemistä, tehokkaita sanoja ja repiviä ristiriitoja.

Kolumnin otsikon pitää olla hyökkäävämpi ja terävämpi kuin normaalin artikkelin. Suurin ero on ehkä siinä, että artikkelin otsikossa ei saa olla kenenkään puolella, mutta kolumnin otsikossa saa olla ja melkein pitääkin olla. (Metso)

Perinnöt valtiolle (Metso 6. 10. 2011)

Juuri tämä henkilökohtaisuus erottaa selkeästi kolumniotsikon tavallisesta. Moni esittää siinä voimakkaan väitteen. Itse olen juuri koittanut suosia väitteitä. Olen ehkä onnistunut, jos luettuana otsikon ihmiselle jää filis ”miksi ihmeessä se noin väittää”. Sitten lukija kiinnostuu perusteluista, jotka on selvitettävä tekstistä. On kyllä sanottava tässä, että toimituksella on vahvasti sormensa pelissä kun lopullinen otsikko sorvataan. Itse heitän yleensä noin viisi otsikkoideaa. Jostain sieltä välimaastosta toimitus sitten äkkää sen iskevimmän. Usein itse on jo muuttunut niin sokeaksi omalle tekstilleen, että ulkopuolinen apu etenkin otsikon suhteen on järkevää hyödyntää. He näkevät tekstin tuorein silmin.

Yritän saada otsikkoon väitteen. Monenlainen otsikko voi koukuttaa, mutta itse pidän väitteestä, koska kolumni on mielestäni mielipide. Silloin se mielipide olisi hyvä näkyä otsikosta tai viimeistään ingressistä. (Pennanen)

Euroalue olisi pilkottava (Pennanen 7. 12. 2011)

Lepsu moraalilla kaataa talouksia (Pennanen 23. 12. 2011)

Vaikka otsikon tulee olla kovaa kieltä, ei sen välttämättä tarvitse normaalin artikkelin tapaan tyhjentää koko pajatsoa, eli kertoa sisällöstä tyhjentävästi. Se mainostaa kolumnia, nostaa kiinnostuksen. Se tarkoittaa välillä myös vähän hämäräksi jäävää otsikkoa. Lukija jää koukkuun, koska hänen on saatava tietää, mitä otsikko oikein väittääkään.

Anja Alasilta (2000, 97) määrittelee otsikon elementeiksi täsmällisyyden, totuudenmukaisuuden, kattavuuden ja asiallisuuden. Sekin pätee toki perusartikkelissa, mutta kolumnin otsikossa ei tarvitse välttämättä olla aivan asiallinen eikä siis myöskään kaikenkattava.

Joskus otsikkoon voi ujuttaa kontrasteja. Ne kiinnostavat.

Koitan usein laittaa kahden rinnasteisen sanan välille ristiriidan (esim. Kirkon oppeja kapitalisteille) (Mård)

Ateisti ja kristitty (Mård 25. 12. 2011)

Yritän rakentaa hauskan tai ironisen otsikon. Siihen olisi hyvä saada myös ristiriitaa. (Metso)

Fiksut idiootit (Metso 4. 1. 2012)

Rentola (2010, 79) kuvailee otsikkoa odotuksena. Heti kärkeen luodaan jokin odotus, jota sitten lukija jännittää. Näin lukija palaa halusta selvittää tulos itse tekstistä. Eli etenkin kolumnin kohdalla on ladattava otsikkoon kova jännite, jota lähdetään avaamaan. Jos jännite puretaan jo otsikossa liikaa asiaa avaamalla, ei juttuun enää kiinnosta syventyä. Otsikossa voi siis olla väite, mutta ei tulosta, kuten uutisotsikossa.

Otsikon on hyvä provosoida, esittää väite tai kysymys, josta lukija haluaa tietää lisää. Otsikko voi olla myös harhaanjohtava, kunhan sille lopulta löytyy tekstistä kate. (Mykkänen)

Itse kirjoitin kolumnin otsikolla ”Päivi Räsänen on oikeassa”. Todellisuudessa kuitenkin itse tekstissä pyrin kritisoimaan käänteisesti koko Räsäsen edustamaa ajattelutapaa baarikulttuurin suhteen.

Otsikossa on merkittävää lisäksi sanojen rytmi ja eräänlainen soundi. Tämä tarkoittaa kielellistä pelailua. On pohdittava, mikä adjektiivi toimii minkäkin verbin kanssa ja liittökö verbi yllättävästi otsikon tekijän kanssa. Kielikuvia voi käyttää, muttei missään tapauksessa kuluneita latteuksia. On keksittävä jokin poikkeuksellinen vertaus kielikuvaan.

Yksi otsikkoni oli ”Baari kuin Messi”. En ihan tiedä oliko se onnistunut ja antoiko se lukijalle mitään, vai jäikö liian hämäräperäiseksi. Tekstistä sitten selvisi, mitä ajoin takaa. Pointtina oli, että baarin pitäisi olla kuin Lionel Messi (maailman paras jalkapalloilija) – koittaa tehdä liikeideassaan jokin yllättävä, intohimoa henkivä ratkaisu. Niin Messikin tekee ja siksi se on niin hyvä.

Tehokas otsikko on aktiivinen. Kuten Alasilta (2000, 98) kirjoittaa, siinä on iskeviä ja lyhyitä sanoja. On pyrittävä välttämään pitkiä ja vieraita sanoja. Kolumniotsikot ovat useimmiten lyhyempiä kuin uutisartikkelin.

Kolumnin otsikon tulee olla lyhyt. Räväkkyys on kaiken a ja o. (Innanen)

4.4 Ensimmäiset lauseet

Jotkut kolumnit alkavat ingressillä. Joissain sitä ei ole. Molemmissa tapauksissa aloituksen muotoileminen on äärimmäisen tärkeää. Iso osa lukijoista kun jättää myös kolumnin kesken otsikon tai viimeistään aloituksen jälkeen.

Ensimmäisessä lauseessa kannattaa panostaa siihen, että lukija lukee toisenkin. (Silfverberg)

Olen tässä suunnitellut näiden kirjoitushommien lopettamista. (Silfverberg 7. 10. 2011)

Aika harva jättää tuossa kohdin lukemisen kesken. Uteliaisuus herää, kun tunnettu kirjoittaja uhkaa lopettaa ammattinsa. Miksi se niin tekisi? Katsotaan.

Aloitukseen ja otsikkoon kannattaa laittaa 35-40 prosenttia kaikista paukuista, siis suhteessa viisinkertaisesti muuhun tekstiin nähden. Jos otsikon ja aloituksen mokaa, kolumni on mennyttä. (Mykkänen)

Otsikko: *Facebook ja Google voivat ilomielin myydä tietoni.* Aloitus: *Hei sinä, joka välität yksityisyydensuojasta ja suuryritysten vallasta: olemme tosi varmasti eri mieltä.* (Mykkänen 18. 11. 2011)

Edellisessä esimerkissä Mykkänen vetoaa suoraan lukijaan. Hän asettaa itsensä lukijaa vastaan. Sillä lähtökohtaisesti valtaosa varmaankin haluaa suojella yksityisyyttään, tai ainakin olla suuryrityksiä vastaan. Otsikon väite ja aloituksen vetoaminen osuvat varmasti useimmiten napakymppiin, kun mitataan lukijan huomiota.

Peter P. Jacobi (1997, 91) kuvailee hyvää aloitusta ytimekkääksi ja voimakkaaksi, mutta samalla yllättäväksi ja juonittelevaksi. Jutun aloituksen on hänen mielestään oltava tar-

peeksi houkutteleva herättääkseen lukijassa reaktion. Ja tässä reaktio tarkoittaa, että juttuun on tartuttava alkua pidemmälle.

Oli alku millainen hyvänsä, sen tulee ainakin jollain tasolla tarttua jo itse aiheeseen.

Aloituksen tarkoitus on antaa lopullinen lupaus jutun sisällöstä. Olen epäonnistunut, jos lukijat kuvittelevat ensimmäisten lauseiden jälkeen minun kirjoittavan vaikkapa liikenteestä yleensä, jos käsittelenkin automerkkien logoja. (Mård)

Alun tulisi herättää lukijassa voimakasta samaistumista asiaan tai vahva vastareaktio. Siihen on hyvä usein ladata kärkeä mielipide, joskin jättää perustelu vielä antamatta. Vastareaktio voi olla siinä mielessä hyvä, sillä kun lukija on eri mieltä, hänen on nähtävä miten kolumnisti asiaansa alkaa perustelemaan.

Aloitus voi olla kysymys, väite, ristiriitaisuuden osoittaminen, kärjistys, provokaatio. Ei pidä pelätä pientä kärjistystä, koska pelkäämällä tulee pääkirjoitus. Jos aloitan taustoittamalla, yritän saada alkuun ainakin 'vihaisia sanoja'. (Pennanen)

Moraalinen rappio ja arvotyhjiö ovat kalvanneet maata läntisten talouksien alta viime vuosina. Kyseessä on pelottavalla tavalla samankaltainen kehitys, joka kaatoi aikanaan Rooman valtakunnan ja Neuvotoliiton. (Pennanen 23. 12. 2011)

Pennanen aloittaa *moraalisella rappiolla ja arvotyhjiöllä*. Ne ovat sinänsä kovin abstrakteja käsitteitä, mutta kolumnisti tuo asian konkreettisemmaksi pelottelemalla lukijaa yhteiskunnallisen järjestyksen romahtamisella. Aloitus saanee lukijan huolestuneeksi. Tarjoaisikohan tämä teksti lopulta jonkinlaisen ratkaisun tai ainakin helpotuksen tunteen?

Koska kolumneja on merkkimääriltään hyvin eri pituisia, voi aloitusta joutua väkisinkin työstämään. Tosin Jacobin (1997, 94) mukaan alulla ei ole selkeää määramittaa. Se on niin pitkä, kuin tarvitsee saadaksesen jutun liikkumaan, ”mutta ei sanaakaan enempää”.

Moni lähtee liikkeelle tapahtumasta, tunteiden kuvailusta. Mutta ei ole mitään hyötyä kuvailla tapahtumaa tai tunnelmaa, jos ei siinä ole jotain eriskummallista. Erikoisen tilanteen kuvailu saa lukijan ihmettelemään, miten kolumnisti on siihen joutunut. Ja lopullinen vastaushan tulee vasta myöhemmin. Kielellisten valintojen tulee aloituksessa olla myös aktiivisia ja yllättäviä. Kiehtovat adjektiivit, räväkät verbit ja epätavalliset teki-jät kiinnostavat lukijaa.

Kotilainen (1994, 86-88) toteaa, että ingressistä on tehtävä rytmillisesti naseva, siis vähän virkkeitä ja lyhyitä virkkeitä. Myös ihmisen ääni on siinä vetävää, eli lainauksia voi käyttää. Tosin tässäkin kohdin ihmisellä on oltava jotain poikkeuksellista sanottavaa. Kotilaisen mukaan myös oikein rakennetut kysymykset toimivat ingressissä hyvin. Sitten lukija haluaa vastauksen.

Aloitus on vähän kuin elokuvien alku. Siinä yritetään mahdollisimman lyhyesti ja viihdyttävästi johdattaa lukija kyseisen kolumnin maailmaan.
(Metso)

Olkiluoto kolmonen peittoaa Sagrada Familian menen tullen. Ydinvoima on paras energiantuotantotapa: halpa, päästötön ja meluton. Näin siis silloin, kun kaikki toimii, eikä mikään mene pieleen.
(Metso 20. 10. 2011)

Metso ottaa poikkeuksellisen lähtöasetelman. Ensinnäkin hän ylistää rumaa ydinvoimaa verrattuna kauniiseen kirkkoon. Ja toiseksi hän ottaa ydinvoimaa puolustavat adjektiivit käyttöön. Yleensä kun tuntuu, että julkisuudessakin käydään enemmänkin ydinvoimavastaista keskustelua. Näin Metson mielipide on hämmentävä. Miten hän voi näin väittää? Selvitetään.

Joskus kolumnisti voi tyylitellä toiston avulla. Hän voi esittää heti alussa tietyn merkityksellisen sanan tai lauseen, joka kulkee sitten loppumatkan tekstin seassa.

Välillä yritän saada yhden tekstin ensimmäisistä lauseista sellaiseksi, johon voi tyylinkeinon omaisesti viitata tekstissä myöhemmin. Lausetta voi esimerkiksi toistaa täysin samanlaisena tai hieman muunneltuna. (Metso)

5 Kolumnistin puolimatkan krouvi

Jos lukija on saatu lähtötelineistä johdateltua jo puoliväliin saakka, on kolumnistilla ensimmäinen seläntaputuksen paikka. Tässä luvussa käsitellään tyylikeinoja, konflikteja ja käänteitä sekä esimerkkien merkitystä.

Kolumnistilla käytössään olevat tyylikeinot ovat paljon tavallista artikkelia värikkäämmät. Tyylinä voi olla esimerkiksi huumori tai ryppyotsainen kritiikki, innostuneisuus tai lakoninen toteavuus. Tyylistä tavallaan yhtenä merkittävänä osiona ovat konfliktit ja käänteet, joita esitellään luvussa 5.2. Kolumneissa haetaan usein reaktioita lukijassa. Niitä syntyy ainakin vastakohtaisuuksien, ristiriitojen luomisella. Myös yllätyksiä tarjoavat käänteet tekstissä pitävät lukijan hereillä. Draaman taju on kolumnistille tärkeä ominaisuus.

Kolumni vaatii lähes poikkeuksetta kouriintuntuvia käytännön esimerkkejä. Kolumnisti on silminnäkijä. Havainnot tuovat yleisemmän väitteen lukijan lähelle. Esimerkkien merkitystä käsitellään luvussa 5.3.

5.1 Tyylikeinot

Kieliasu on kolumnissa hyvin paljon kahleettomampaa kuin artikkeleissa yleensä. Richard Keeble (2006, 240) nostaa esiin eri ääniä, joissa on kaikissa jotain tavallisesta poikkeavaa. Kolumnin ääni voi olla esimerkiksi keljua, keskustelevaa, kärkeästä, hauskaa, tunnustuksellista tai ärsyttävää. Eri aiheisiin voi sopia erityylinen kielellinen lähestymistapa.

Kieliasu voi mielellään olla räväkkä. En ole tutkinut, mutta oletan, että kolumneissa on enemmän adjektiiveja kuin tilinpäätösanalyseissä. Jälleen tulemme siihen, että kolumni on mielipide, kun taas uutisjutun ei pitäisi olla mielipide. (Pennanen)

Ratkaisuna väkivalta. Kun rappioyhteiskunnat ajautuvat ennemmin tai myöhemmin vaikeuksiin ja kansa tulee kaduille, yrittävät päättäjät ratkoa ongelmat väkivallalla. Kun talous on ajautunut ku-

ralle, ei sitä voi pelastaa bokkus-pokkus-keinoilla. Kun järki ei enää auta, nyrkit tulevat peliin. Roomassa, Neuvostoliitossa ja arabimaissa väkivalta on ollut fyysistä. Finanssimaailman ylivallan hallitsemissa maailmissa väkivalta on painostusta. Asiansa möhlineet pankkiirit tunkevat voimalla veronmaksajien kukkaroille, ja päättäjät avaavat kukkarot puolestamme. (Pennanen 23. 12. 2011)

Pennanen käyttää voimakkaita sanoja. Hän puhuu *väkivallasta, rappiosta, kuralle ajautumisesta, nyrkeistä, fyysisyydestä, painostuksesta, möhlivistä pankkiireista*. Tehokeino on kyseisessä kolumnissa kokonaisuudessaan hyvin selkeä. Ahdistavan ilmapiirin luominen vetoaa myös lukijaan. Ja moinen kieliasu ei todellakaan ole relevanttia normaalissa artikkelissa.

”Käytän tekstissä ainakin liioittelua, huumoria ja vertauksia. Yritän päästä arkisen ajattelumaailman yläpuolelle.” (Metso)

Satoja tai tuhansia vuosia sitten joku bisnesnero havaitsi, että ihmiset tykkäävät rakastelusta. Sillä hän voi lyödä raboiksi. Vuosisataisen tai –tuhantisen konseptointityön tuloksena on kehittynyt rakastelun formaatti. Lopulta kivaan pikku pakettiin tiivistetty aktiviteetti brändättiin pornoksi. (Metso 20. 1. 2011)

Metso käyttää ristiriitaisuuksia. Tässä hän käyttää liiketoiminnasta tuttuja käsitteitä, kuten *raba, konseptointityö, formaatti, brändäys* ja yhdistää ne sitten tabuun nimeltä *porno*. Lähestymistapa saanee ainakin jonkinmoisen virneen lukijan kasvoille. Jos lukija huvittui, hän tuskin lopettaa tekstin ahmimista.

Rentola (2010, 77) esittää väitteen, että mediaa kuluttavat ihmiset ovat luonnostaan kärsimättömiä. He ennakoivat koko ajan jo tulevaa tekstiä, tulevia käänteitä ja päätelmiä. Siksi hän ehdottaa, että juttua pitäisi kuljettaa arvuuttelevalla tyyllillä. Lukija myös hakee Rentolan (2010, 76) mukaan tekstistä merkitystä. Jos kirjoittajalla ei ole hajua juttunsa päämäärästä ja tarkoituksesta, se välittyy väkisin lukijalle. Ja silloin juttu on huono.

Kolumnistin on osattava kuulostaa innostuneelta (niin, että ääneen luettaessa lukija automaattisesti kiristäisi tahtiaan). Voi myös kuulostaa epä-

röivältä, pohtivalta, humoristiselta tai surulliselta niin, että lukija sen tajuaa.
(Mård)

Katselen usein ihmeissäni urheiluhallien pukuhuoneissa, kuinka tuskallista oman vartalon paljastaminen on osalle naisista. Jos nurkassa on lukollinen koppi, se on ahkerassa käytössä. Jos ei ole, moni kääntyy pukiessaan häveliäästi seinään päin, piiloutuu kassiläjän taakse ja tavoittelee ripeän pukutumisen ennätystä. Pukija kärsii ilmeisestä vartalohäpeästä.

Vieressä pörrää vartaloaan palvova temppelinrakentaja, joka asettuu pikakupikupitseissään peilin eteen kuivaamaan hiuksiaan, ehostamaan kasvojaan ja tarjoamaan peilin avulla vartalohäpeäisille tuplakuvan täydellisyydestä. Temppelinrakentaja ei vahingossakaan tee mitään ripeästi tai vaatteet päällä. (Mård 6. 1. 2012)

Mård kuulostaa samaan aikaan sekä humoristiselta että pettyneeltä. Hän kritisoi ikään kuin kumpaakin arkkityyppiä. Kyseessä on aika pitkälle vietyä tilanteen kuvailua. Varmasti ne jotka urheiluhallien pukuhuoneissa käyvät, pystyvät samaistumaan tyyppeihin. Olen tuon *temppelinrakentaja*, mutta mitä asiaa kolumnistilla on minulle? Joillekin kyseinen kuvailu voi toimia kevyenä tirkistelynä vastakkaisen sukupuolen maailmaan. Voisi kuvitella, että ainakin jotain ihmisryhmää kiinnostaisi vaikka mennä miestensaunan lauteille kuuntelemaan, mikä siellä puhuttaa.

Rentola (2010, 81-82) antaa yhden hyvin konkreettisen vaatimuksen - vaikuttavan tekstin tulee yksinkertaisesti olla oikeakielistä. Kielivirheet tappavat auktoriteetin yhtä lailla kuin asiavirheetkin. Hän vaatii myös lyhyttä tekstiä, toki merkitysvarauksella. Jos jutun tarkoituksella on suuri merkitys, sitä voi perustellusti venyttää. Kolumnista tulisi löytää keskeisin sanoma ja tuoda se esiin tehokkaimmassa muodossa. Kirjoituksia ei noin vain voi pilkkoa pienemmäksi, vaan tekstin lyhentämisen ohjeena tulisi olla merkitysten syventäminen ja tarpeettoman poistaminen.

1500 merkin kolumnin pitää olla hyvin suoraviivainen, 3000-4000 merkin kolumni sallii jo ihan eri maailman. (Mykkänen)

Oma kolumnipaikkani on juuri tuollainen 1500 merkin palsta. Se on todella terävä pituus kolumnille. Siinä tuntuu tekstiä rakentaessa, että joka ikinen sana ratkaisee. Kaikkien adjektiivien, välimerkkien ja sijamuotojenkin pitää olla perusteltuja valintoja.

Esimerkiksi mitäänsanomattomia kielikuvia tulisi vältellä. On turha tunkea kolumniinsa fraaseja kuten *jäävuoren huippu, salama kirkkaalta taivaalta, katkera kalkki, tubka tuuleen, kylmää kyytiä, vetää herne nenään, kieli keskellä suuta* (Nyt-liitteen avustajaohje, Mykkänen 2011) Ne on kaikki käytetty jo miljoona kertaa.

Vanhojen kielikuvien käyttäminen latistaa kirjoituksen. Jos ei keksi uusia kielikuvia tai uusia muotoja vanhoista, ei missään nimessä kannata käyttää kielikuvia lainkaan. (Metso)

Arhinmäki hurautti pikkupoikana Chelseaan, joka edustaa juuri sitä katkarapuvoileipäpelleilyä. Hän saa jatkuvasti selitellä, miksi kannattaa seurata, jonka omistaa riistokapitalisti... Kun lippujen hinnat nousivat, hillittömistä peleistä tuli hillittyjä katkarapukansanjublia. (Metso 16. 2. 2011)

Metso rinnastaa *katkarapuvoileivät* elitismiin, yläluokkaan. Ja koska Paavo Arhinmäki on tunnettu vasemmistolainen, lataa hän tekstiin vastakohta-asetelman. Kyseessä on tuore kielikuva kapitalismille.

Kielikuvien on suorastaan pakko olla tuoreita. Kuluneet kielikuvat eivät herätä uutta aistituntemusta lukijassa – mutta vain muutama prosentti toimittajista on sisäistänyt tämän asia. (Mykkänen)

Olen huomannut oman taipumukseni vanhoihin kielikuviiin. Olen saanut arvokasta oppia etenkin Mykkäseltä siitä, mitä ei tulisi käyttää. Fraaseja pitäisi kolumnien lisäksi koittaa karsia kaikesta kirjoittamisesta. Myös tämä tutkimus sisältää aivan liikaa fraaseja.

Monesti kolumnin kieliasusta pursuaa huumoria.

Jos pystyn kirjoittamaan aiheesta luontaisen hauskan, teen sen ilman muuta. Pakkohauskasta ei kuitenkaan tule koskaan mitään. (Mård)

Huumori ja tiukka kritiikki ovat hyviä. Eniten yritän kuitenkin suosia todistelua ja analyttisyyttä. Kuninkaan alastomuuden todistaminen on aina hieno asia, ja siihen tulee paljon tilaisuuksia, koska maailma on täynnä puolitotuksia ja suoranaisia valheita. (Pennanen)

Kansalaiset hurraavat tälle yhtä vähän kuin EU:n yhteiselle jalkapallojoukkueelle. Koska poliittiset päättäjät kävelevät kansan ylitse, vahvistuu vääränlainen nationalismi. Se puolestaan tekee hallaa euroaatteelle, jossa on paljon hyvää. Kansalaisten sitoutuminen eurooppalaisuuteen vähenee, ja omassa todellisuudessaan ex-diktaattori Muammar Gaddafin lailla elävät poliitikot ihmettelevät kehitystä. Tällaisessa tilanteessa luisu kiihtyy itsestään, elleivät päättäjät ymmärrä kääntää kelkkaa, joka moraalikadon on lykännyt vauhtiin. (Pennanen 23. 12. 2011)

Pennanen hyökkää voimalla poliitikkoja vastaan, vertaa heitä jopa Gaddafiin. Pahuuden ruumiillistumaan. Hän asettaa poliitikot syytetyin penkille, kun etsitään syyllisiä eurokriisiin. Lukijalle päättäjien kritisointiin on usein helppo tarttua. On mukavaa, kun on joku syyllinen. Toisaalta tämä kyseinen tekstinpätkä on sikäli ehkä populistinen, ettei se juuri anna vastauksia. Tätä Pennanen itsekin vastustaa, ja se tulee esille myöhemmin.

Kielelliset kontrastit ovat yksi selkeä tehokeino.

Jos aihe on vakava, käytän huumoria. Jos aihe on kepeä, vakava käsittely toimii. Jos kyseessä on asia, josta kaikki ovat samaa mieltä – esimerkiksi että lapsia ei saa lyödä – tiukka kritiikki asiaa kohtaan herättelee lukijaa. (Mykkänen)

Kotilaisen (1994, 99-100) mukaan kiinnostava teksti on sellaista, joka säväyttää itse kirjoittajaa. Silloin se tehoaa muihinkin. Innostuksen on näytävä kolumnistin kieliasussa. Ja jos oikeasti tiedät mistä puhut, tekstistä muodostuu jäntevää ja kaikki epävarmat jossittelut sekä konditionaalit poistuvat.

Joskus kolumneissa käytetään tehokeinona myös murreasanastoa. Sitäkään ei voisi missään nimessä uutistekstiin ujuttaa.

Metron kolumneissa tulee käytettyä välillä hyvinkin stadilaista kieltä. En tiedä onko siinä mitään järkeä, mutta tulee vähän katu-uskottavampi olo. (Metso)

Kolumnin kielenkäytössä pitää tietenkin kiinnittää huomiota ihan samoihin sudenkuoppiin (oho, siinähan juurikin väsynyt fraasi), siis kirjoittajan taipumuksiin, ammattitauteihin, jotka esiintyvät normaalissakin artikkelitoimittamisessa. Kotilainen esittelee ammattitauteja (Kotilainen 1994, 41-48), joista ainakin substantiivitauti (kun ennen kirjoitit, niin nykyään suoritat kirjoitustoimenpiteitä) ja passiivitauti (kirjoita kuka tekee ja mitä, eikä mitä tehdään jossakin) ovat kovin yleisiä. Kolumnissa tulee vältellä myös virkakielisyyttä, mikä tarkoittaa ainakin liian vaikeita sanoja, abstraktia kieltä ja monimutkaisia lauserakenteita.

Alasilta (2000, 107-109) antaa muutamia ohjeita toimivaan kieliasuun. Hänen mukaansa nimenomaan verbit ovat tehokkaan kielen moottori. Hänen mukaansa teksti lähtee mielikuvituksellisilla verbeillä liitoon. Ja tekijä on aina kerrottava, jos se suinkin on tiedossa. Käsitteellistä ilmaisu on välteltävä ja nostaa sen sijaan havaintoja. Alasillan mukaan teksti on ymmärrettävämpää, jos lukija voi johtaa sanoista kuvia. Sinänsähän jo havainnollisuus on abstrakti käsite. Se tarkoittaa konkreettista ja kouriintuntuva. Etenkin kouriintuntuvan sanaston käyttäminen tehostaa tekstiä.

Kolumnin rytmi on usein poukkoilevaa. Mutta se ei saa olla itsetarkoituksellista.

Virkkeiden on oltava nimenomaan vaihtelevanpituisia, mutta kaikki pitää pystyä perustelemaan. Lähtökohtana on aina se, että tekstin välineet jäävät taka-alalle ja kirjoittajan ajatus välittyy mahdollisimman hyvin. Aivan kuin elokuvassa: hyvää elokuvaa katsoessaan katsoja ei kiinnitä huomiota musiikkiin tai kuvaukseen, vaan ne palvelevat kokonaisuutta niin, ettei teknisiä osa-alueita huomaa. (Mykkänen)

Applelle maksan vuosittain jotain puolentuhannen euron luokkaa. Googlelle ja Facebookille en mitään.

Tai siis maksan. Annan niille tietoni. Teen sen mieluummin, koska juuri muuttamalla tietoni rahaksi nämä kivoja työkaluja tuottavat yritykset pysyvät pystyssä. (Mykkänen 18. 11. 2011)

Tässä toimii rytmi. On lyhyttä ja pitkää. Niin, että asia tulee selväksi ja jokaisella lauseella on merkitystä.

5.2 Konfliktit ja käänteet

Rentolan (2010, 44) mukaan tekstissä haetaan usein konflikteja. Kolumnistille se on yksi tehokeino. Jo sinänsä itse tekstissä voi nostaa vastakkainasettelua kahden asian välille. Mutta toisaalta konflikti lukijan ja itse kolumnistinkin välillä voi olla kannattavaa.

Viesti menee helpommin perille, kun sen sanoo kärkkäämmin. Rentola (2010, 49) suosii superlatiiveja, ehdottomuuksia. Kärjistämistä voi hänen mukaansa toteuttaa ilkeillä sanoilla, huumorilla, tuomitsemalla tai jopa pelottelemalla. Kärjistys ei kuitenkaan tarkoita valheellista informaatiota. On kolumnistin taitoa dramatisoida aihetta, jotta saa pointtinsa ymmärrettävästi esiin. Kärjitystä on tavallaan myös poikkeavan näkökulman paljastaminen.

Yritän yllättää jollain omaperäisellä näkökulmalla: hei tän asian voi kelata näinkin, ootko huomannu. (Metso)

Käänteet ja yllätykset ovat kolumneissa enemmän esillä kuin normaalissa lehtitekstissä. Jutussa on varaa poukkoilla enemmän, vaihtaa tarkastelukulmia, hyökätä tai puolustaa. Tärkeintä on tarjota lukijalle jotain uutta, josta innostua.

En tee täyskäännöksiä, mutta teksti tulee usein kohtaan, jossa metsäisen mutkan takaa maisemaan ilmestyy jotain uutta. (Mård)

Euron ei ounasteltu tuovan ongelmia, mutta siitä tuli maailmantalouden murbeenkryyni. Öljyä omistavien arabimaiden mellakoita ja vallankumouksia ei osattu ennustaa sen enempiä kuin kommunistimaiden lubistumistakaan 20 vuotta sitten.

Taloukkehitys voi myös yllättää iloisesti. Sekä nimettömänä pysyttelevä investointipankki että Morgan Stanley pitävät mahdollisena, että kesällä alkaa ripeä ja kestävä kasvu... ...elpymiselle on hyvät mahdollisuudet. (Mård 30. 12. 2011)

Mård nostaa negatiivisia asioita lähihistoriasta. Maalailee piruja seinille. Mutta tuokin sitten yllättävän käännöksen kohti positiivisempaa.

Yksi tyylikeino kolumnistille on jopa kumota itsensä. Jos aluksi on kertonut vaikka oleensa nuorena piinkova anarkisti, mutta esimerkkien kautta oppinut poliisin käytännöllisyyden ja toimenkuvan järkevyyden, on kumonnut sekä itsensä että kokonaisen radikaaliajattelun edustajat.

Joskus kirjoitan alkuun lauseen, jonka kumoan lopussa. Sellaisia u-käännöksiä teen. (Metso)

Yllätykset ovat aina kiinnostavia. Innostuuhan jokainen synttäripaketkinsa avaamisestakin. Kolumnissa yllätys voi tarkoittaa monenmoista, mutta etenkin valheiden paljastaminen tarjoaa lukijalle tyydytystä.

”Kun lukijat ovat tottuneet kuulemaan ns. virallisia totuuksia, on luultavasti kiva nähdä valheen julkinen riisuminen.” (Pennanen)

Helsingin kaupungin johto on etsinyt viime vuosina vimmatusti säästökohteita... ...Niin sanotulla Jussi Pajusen listalla yritettiin lakkauttaa monta koulua ja päiväkotia pari vuotta sitten... ...Nyt lakkautuslistalla on muun muassa monta terveysasemaa... ...Tässä tilanteessa kaupungin into Guggenheimin museobankkeen perään kuulostaa oudolta. (Pennanen 16. 1. 2012)

Pennanen tuo esiin kaikkia koskettavia, läheisiä kohteita. Ei kai nyt kukaan kouluja, päiväkoteja tai terveysasemia lopeta? Ja vastakohtana sitten kallis Guggenheim-projekti, joka saa tässä valossa todella negatiivisen sävyn. Mieluummin Guggenheim kuin peruspalvelut.

5.3 Esimerkit

Kolumnisti on eräänlainen silminnäkijä. Harvassa ovat ne kolumnit, jotka toimisivat ilman jonkinlaista konkretiaa. Kolumnistin on astuttava maan kamaralle, mennä havainnoimaan tarkasti. Perustelu ilman käytäntöä jättää jutun etäiseksi.

Kolumnissa on pakko olla käytännön esimerkkejä, muuten siitä tulee va-liokuntamietintö. Esimerkkien on oltava mahdollisimman konkreettisia ja arkisia. (Metso)

Suomalainen yhteiskunta on hieno järjestelmä. Jos on kipeä, pääsee lääkäriin. Jos työkyky menee, pääsee eläkkeelle. Paitsi, jos putoaa systeemin ulkopuolelle.

Tapasin viime viikolla homepakolaisia. He ovat ihmisiä, joiden työkyvyn suomalaisen rakentamisen suuri tunarointikampanja on vienyt. He ovat sairastuneet kosteusvaurioiden takia niin pahasti, että osa jopa nukkuu teltassa, kun ei löydä asuntoa, jossa ei oireilisi. (Metso 3. 11. 2011)

Metso ottaa yllättävän, mutta kouriintuntuvan esimerkin – *homepakolaiset*. Ilmeisesti Suomessa on homeen takia vakavasti sairastuneita ihmisiä, kun toimittaja on heidät tavannutkin. Miksei heitä sitten hoideta? Tai miksei koteja korjata? Sairastumisesta puhuminen on muutoinkin hyvin koskettavaa. Vetoamalla empatiaan vetää usein lukijan syvemmälle tekstiin.

Esimerkkeihin liittyen on olemassa sääntö nimeltä ”näytä, älä kerro” (Nyt-liitteen avustajaohje, Mykkänen, 2011). Se tarkoittaa, että ihminen ei ole lukijalle ”hauska” ilman esimerkkiä hänen kertomastaan jutusta eikä festivaali vakuuttavasti ”suosittu” ilman esimerkkiä siellä käyvien ihmisten määrästä.

Eli siis jos käyttää adjektiivisia mielipiteitä, ne tulisi esimerkkien kautta osoittaa toteen.

Mahdollisimman käytännönläheiset, arkiset, helposti ymmärrettävät esimerkit. Ihan samanlaiset kuin missä tahansa tekstissä, vaikka niiden kirjoitustyyli voi olla erilainen. (Mård)

Itse nautin kotihoidontukea puolitoista vuotta. Kun sain yhteiskunnalta 500 euroa kuussa, ja tein lisäksi hieman töitä, tulin ihan hyvin toimeen. Uranäkymänikin paranivat. Tein hoitovapaalla kehittävämpiä hommia kuin konttorilla. Jos taloutiede pystyisi mittaamaan minun ja poikani tuosta ajasta saamaa iloa ja hyötyä, summa olisi valtava. Moni kokee samalla tavalla. (Metso 8. 2. 2011)

Oma kokemus on selkeä esimerkki. Kolumnissa kun voi kirjoittaa minä-muodossa, mutta tässäkin Metso laajentaa jo lopussa yleisempään asian käsittelyyn. Itse olen tuonut jokaisessa kolumnissani ainakin yhden selkeän ”olin siellä ja tällä tavalla sen koin” -esimerkin ja sitten pyrkinyt kertomaan yleisemmästä trendistä tai ideaalista, jota kohti olisi hyvä mennä.

Chaim Perelmanin mukaan (2007, 121) argumentoinnissa esimerkkien on oltava kiistattomia. Abstraktien yleistysten sijaan tulisi käyttää monipuolisia esimerkkejä. Hän korostaa myös havainnollistamisen merkitystä (2007, 122). Siinä mielessä, että jos on olemassa jo yleisellä tasolla perusteltu asia, se tuodaan konkreettisesti tietoisuuteen esimerkin avulla.

Koska kolumni ei ole merkkimäärältään ole mitään reportaasin luokkaa, ei käytännön esimerkkejä ole edes mahdollista sijoittaa tekstiin paljoa. On siis hyvin ratkaisevaa valita mahdollisimman pätevä ja kuvaava esimerkkitapaus. Joskus kirjoittajan aihe suorastaan vaatii jotain kouriintuntuva. Jos vaikka kirjoittaa kansantaloudesta, ei pelkkä teoreettisella tasolla pallottelu riitä. Toki alan tieteilijä saattaa jutun lukea, mutta tavallinen tallaja tuskin saa mitään kolumnista irti.

Hyvät esimerkit ovat tärkeitä jo uskottavuuden vuoksi. Jos esität syytöksiä tai kehuja jostain, on hyvä tukea mielipidettä esimerkeillä. (Pennanen)

Jos euro olisi otettu käyttöön hieman nykyistä pienemmällä alueella, emme olisi näin syvissä vaikeuksissa. Sijoittajat olisivat huomanneet todennäköisesti aiemmin esimerkiksi Kreikan ja Italian ongelmat. Nyt ongelmamaat pääsivät peittämään vaikeutensa suureen massaansa. Tuossa peittelyssä velto EKP ja sinisilmäinen Euroopan komissio auttoivat parhaansa mukaan. Ne eivät kyenneet kantamaan vastuutaan. (Pennanen 7. 12. 2011)

Pennanen antaa piiskaa. Hän lataa loan pankkiirien ja poliitikkojen niskaan ja perustelee sen kaikkien tuntemilla kansainvälisen talouden riippakivillä – Kreikalla ja Italialla. Noihin esimerkkeihin on helppo tukeutua, koska ne herättävät tunteita suomalaisessa lukijassa asti.

Useimmiten järkevää on myös käyttää ajankohtaisia kokemuksia esimerkkeinä. Asia minkä koit toissa vuonna ei ehkä lukijasta tunnu yhtä relevantilta kuin asia, jonka koit tänä maanantaiaamuna.

6 Kolumnistin maali

Nyt on jo hurraa-huutojen paikka, jos lukija on edennyt loppuun saakka. Kolumnin loppusuora sisältää päätelmien esittämisen, viimeiset vaikuttavat sanat sekä jälkipyykin hoitamisen.

Koska kolumneissa on tapana esittää mielipiteitä, väitteitä, tuntuu loogiselta, että ne pitäisi myös perustella jollakin tavoin. Omille argumenteille olisi löydettävä totuus pohjaa. Johtopäätösten ja vaikka kehitysehdotusten tekeminen on usein kolumnistin motiivina, mutta toisaalta, joillekin kolumnisteille riittää pelkän nautinnollisen lukukokemuksen luominen. Osa ottaa kantaa kärkkäämmin, joku ei lainkaan. Tätä käsitellään luvussa 6.1.

Viimeisten lauseiden ja sanojen painoarvoa ei sovi väheksyä. Latteuksiin on turha lopettaa. Monesti viimeinen lause voi olla se, mikä lukijalle jää koko jutusta mieleen. Jutun lopetuksissa voi olla selkeitä paketin sinetöintejä tai avoimia pohdintoja. Näitä tarkastellaan luvussa 6.2. Tämän analyysin viimeisenä lukuna tulee kolumnistin jälkipyykki. Millainen merkitys on kolumnin herättämällä keskustelulla? Miten siihen tulisi suhtautua?

6.1 Päätelmät

Ainoastaan tyhmä ei tiedä, mihin hänen mielipiteensä perustuvat. Kannanotto on vaikea perustella, jos se ei ole aidosti kirjoittajan oma, vaan pelkästään tyylin vuoksi keksitty. (Mård)

Alasilta (2000, 161) kirjoittaa, että lukijaa kiinnostaa tietää miksi jokin tapahtuu ja millä perusteella. Hänen mukaansa on myös syytä keskittyä mieluummin yhteen ytimekkääseen päätelmään, kuin lukemattomiin turhiin perusteluihin. Jos tekee negatiivisia päätelmiä, on kohtuullista esittää myös ratkaisuehdotus.

Jos syytän jotain asiaa huonoksi, pitäisi tuoda kehittävä vaihtoehto peliin. Ja siinä voi joskus olla vaikea paikka. Esimerkiksi EKP, poliittiset päättäjät

ja finanssilaitokset ovat raunioittaneet Euroopan talouden. Tämä on helppo todeta, mutta paljon vaikeampi on kertoa, miten ongelmat pitäisi hoitaa. Osin tämä johtuu siitä, että talo on aina helpompi sytyttää palamaan kuin sammuttaa. (Pennanen)

Lomaosakehuijareita koskevan kolumnin loppu: *Turistin kannattaa muistaa ainakin kaksi tärkeää sääntöä. Jos jokin näyttää liian hyvältä ollakseen totta, ei se myöskään ole totta. Ja jos kauppa pitää tehdä heti, kannattaa lähteä pöydästä heti. Toimialan puolestaan pitäisi harkita kauppatajontojensa siistimistä... .. Nykyisellä tyylillä rebelliset yritykset sotkeutuvat kuluttajan silmissä liian helposti "Kultasormiin". (Pennanen 28. 2. 2012)*

Pennanen antaa selkeitä ohjeita, miten huijauksen tunnistaa. Se on siis hänen juttunsa päätelmä. Toisaalta aina ratkaisujen heittäminen ei ole niin yksinkertaista.

Asiat ovat usein niin mutkikkaita, että perustelu on erittäin vaikeaa lyhyessä kolumnissa. (Pennanen)

Rentolan mukaan (2010, 111) taitava kolumnisti kyseenalaistaa omaakin ajatteluaan. Kirjoittaja miettii asiaa eri näkökulmasta kuin oli ehkä aikaisemmin asennoitunut. Mieli pidetään ai aina tavitse laukoa täysillä, vaan jättää päätelmät lukijan vastuulle.

Selkeän päätelmän tekeminen jättäisi sekä minut että kolumnin liian alasti.

Päätelmä on sellainen millaiseksi se lukijan mielessä muodostuu. (Metso)

Alasilta esittää (2000, 163) että ihminen on luontaisesti laiska todistelemaan argumenttejaan. Monesti esitämme vain mielipideheittoja, mutta emme vaivaudu tuomaan lihaa luiden ylle. Alasillan mielestä viestivä ihminen ymmärtää vasta sitten perustelujen merkityksen, kun on aivan pakko selittää jokin asia toteen.

Fiksu kolumnisti ymmärtää, että asiat eivät ole aina niin mustavalkoisia. Kuten journalismissa yleensäkin, kaikkia näkökantoja olisi tarkasteltava ennen jutun kirjoittamista lopulliseen muottiinsa. Mutta, koska kolumni on lähtökohtaisesti mielipide, kuuluu päätelmän tekemiseen tietty suoraviivaisuus.

Itse olen tehnyt jokaisessa kolumnissa päätelmän. Olen ehdottanut sekä asiakkaille että baariyrittäjille, mitä voisi ehkä tulevaisuudessa koittaa. Jotain tavallisesta poikkeavaa ideaa olen ladannut kolumnin loppuun.

Perustelu voi olla hankalaa, sillä yleensä kaikista asioista löytyy toisaalta-toisaalta-argumentteja. Parhaat kolumnistit uskaltavat kuitenkin kirjoittaa kolumnin vain yhdestä näkökulmasta, vaikka olisivatkin asiasta useampaa mieltä. Näin saa tekstinsä pointin parhaiten läpi. (Mykkänen)

Uutistekstissä retoriikka on hyvin selkeää. Teksti ei jätä kovinkaan paljoa tulkinnan varaa. Kolumni on erilainen, sillä se jättää avoimeksi, ottaa kantaa tekstin ulkopuolella.

”Tekstissäni ei juuri koskaan ole lausetta, jonka voisi poimia tiivistämään tekstin sanomaa. Otan siis kantaa rivien välissä ja lauseiden jatkumoissa.”
(Metso)

Ei silti pidä unohtaa, että ydinvoima tyydyttää syvimät tarpeemme. Ihmisellehän on tärkeintä jättää jokin merkki jälkipolville. Pian kallioperässä on lahja meiltä tuhansille sukupolville. (Metso 20. 10. 2011)

Metso muka-puolustaa ydinvoimaa. Toki tyhmempikin lukija tajunnee rivin välistä, mitä hän itse asiassa tarkoittaa. Usein sekä Metso että moni muukin kolumnisti tekee vielä paljon ovelampia tekstejä, joiden rivien väleistä voi pursuta jopa monenlaisia tulkintoja.

Aina ei oteta kantaa laisinkaan. Silloin kolumni on vain kiinnostava tarina, virkistävä lukukokemus.

En ota välttämättä kantaa. Usein yritän kysellä, pohtia, ikään kuin ’mennä päin’ jotain asiaa. (Silfverberg)

Silfverbergin kolumneissa tämän huomaa selvästi. Hänelle päämäärä ei tunnu olevan ratkaiseva ehdotus, vaan kiinnostava, polveileva mietiskely aiheen ympärillä. Toki hä-

nen kolumnipalstansa Nytissä onkin nimeltään ”Mitä ajattelin tänään”. Ja sitä ideaa hän toteuttaa kiinnostavasti.

6.2 Viimeiset sanat

Jos on saanut lukijan jaksamaan kolumnin viimeiseen lauseeseen asti, voi tekstiä pitää jo sinänsä onnistuneena. Jacobin (1997, 111) mukaan loppulauseisiin kannattaa panostaa, koska lopulta se saattaa olla asia, jonka lukija muistaa parhaiten. Hänen mielestään onnistunut lopetus jättää lukijalle tyydytyksen tunteen, ikään kuin toiveet olisi toteutettu, päästy maaliin.

Viimeinen lause on erittäin tärkeä, paljon tärkeämpi kuin ensimmäinen.

Joskus vasta se kertoo, mistä tässä kolumnissa olikaan kysymys. (Metso)

Valitettavan usein intohimon työhön tukahduttaa surkea esimies tai viimeistään se ylenemiskierre. Entäpä, jos töissä saisi tehdä sitä mihin uskoo. Silloin ei tarvitsisi yletä vain rahan ja statuksen tähden. Saattaisi myös syntyä tuotteita, joita kuluttajat oikeasti tarvitsevat. Se olisi todellista kilpailukykyä. (Metso 8. 12. 2011)

Jacobi (1997, 111) ehdottaa, että kirjoittaja voisi pohtia valitsemaansa lopetustapaa kolmen kysymyksen kautta. Haluaako lopettaa selvään johtopäätökseen? Vai haluaako ehdottaa tarinan jatkumista, aiheen lisäkäsittelyä? Millaisen tunteen toivoo lukijalle jättävänsä – huolestuneen, innostuneen, inspiroituneen?

Samoin kuin aloituksissa, lopetuksissa tulisi olla jotain kouriintuntuvaa. Jotain, joka ravistaa vielä lukijaa ja saa hänet miettimään käsityksiään. Omat lopetukseni ovat olleet suhteellisen selkeitä, ikään kuin jutun paketointeja. Niissä on tullut esiin se lopullinen pointti. Avoimia lopetuksia en ole vielä tehnyt, mutta uskoisin jatkossa tekeväni.

Mitä selkeämpi ja jyrkempi mielipide minulla on aiheesta, sitä selvemmin sanoin lopetan. Jos oma mielipiteeni on jokseenkin avoin, niin lopetan mielelläni lauseeseen, joka jättää pohtimisen aiheita, muttei anna vastauksia. (Mård)

*Uudistusten teko herättää valtavasti kysymyksiä. Pitäisikö työn sijasta verottaa tavaraa? Voita-
siinko henkilökohtaiset palvelut vapauttaa kaikista veroista? Tulisiko vanhusten syödä asuntonsa
ennen kuin veronmaksaja elättää heidät? Nostettaisiinko varallisuusveroja? Suunnattaisiinko valtion
tuet lupaaville aloille taantuvien teollisuuspaikkakuntien sijasta? (Mård 27. 1. 2012)*

On melko harvinaista lopettaa noin moneen kysymyslauseeseen. Toisaalta Mård nostaa esiin vastakohtaisuuksia. Hän antaa kysymyksissä ”joko tehdään näin tai sitten näin”, hän vaatii lukijalta periaatteellisia arvovalintoja kahden asian välillä. Lukija jää aivan varmasti miettimään käsityksiään. Mutta ei Mårdkaan tunnu mitään yksiselitteistä mieltä olevan.

Lopetus voi siis olla selkeä ”paketin sinetöinti” tai avoin. Tosin avoimessa lopetuksesakin pitää olla pointtinsa. On eri asia jättää lukija miettimään asioita, kyseenalaistamaan jotain, kuin että lukija jää hämmentynenä avoimeen tilaan ja kysyy, mistä kolumnissa olikaan kyse.

Toivoisin, että lukija ei jää ihmettelemään, mutta mielellään voisi jäädä ajattelemaan. Jos lukija ihmettelee ’mitä se Pennanen yrittää taas kitistä’, olen kai epäonnistunut. (Pennanen)

Erityisesti ihmettelen Guggenheim-bankeen ympärillä olevaa kovaa kiirettä. Hankkeessa on käytetty hieman samankaltaisia argumentteja kuin Kanarian saarilla kohtaamani lomaosakekauppiaat: ”Jos et osta nyt, et voi ostaa enää koskaan.” En sitten ostanut, mutta valitettavasti Helsinki tulee ostamaan. (Pennanen 18. 1. 2012)

Lopetuksessa voi Jacobin (1997, 111) mukaan käyttää jonkin selvän tunteen kuvailua, kerronnallisen juonen lopetusta, yhteenvetoa, yllätystä tai lainausta. Joskus voi myös palata alkuun.

Lopetus voi olla myös suora viittaus aloitukseen. Näin ympyrä sulkeutuu. (Metso)

Rakennan usein kolumnin siten, että sen loppu viittaa jotenkin aloitukseen. Toinen vaihtoehto on luoda yllättävä paino koko muulle tekstile. Siis sellainen lopetus, joka jopa laittaa lukijan lukemaan koko tekstin uudestaan, koska kaikki näyttäytyykin uudessa valossa. (Mykkänen)

Alussa: Minä nimittäin haluan, että Facebook tallentaa kaikki henkilökohtaiset mieltymykseni ja harrastukseni ja että Google skannaa mailini.

Lopussa: Annan niille (Facebook ja Google) tietoni. Teen sen mieluusti, koska juuri muuttamalla tietoni rahaksi nämä kivoja työkaluja tuottavat yritykset pysyvät pystyssä. (Mykkänen 18. 11. 2011)

Mykkänen puhuu jutun alussa ja lopussa ihan samasta asiasta. Ainoa asia mikä eroaa, on, että lopussa tulee perustelu väittämälle. Alussa lukija siis jää vielä tiedonjanoon. Kaikkea ei kannata siellä paljastaa.

6.3 Jälkipyykki

Joissain kolumneissa on nettiversio, joissa on selkeä kommenttikenttä jutun yhteydessä. Joissain julkaisuissa taas ei ole edes annettu mahdollisuutta keskustella aiheesta suoraan kolumnin yhteydessä.

Seuraan jonkin verran kommentteja netistä, mutta keskustelu on usein niin villiä ja jopa kaukana kirjoittamastani aiheesta, että en oikein osaa tarttua siihen menoon. (Pennanen)

Juuri tästä aiheesta kirjoitti Manu Marttinen kolumnin (Journalisti, 16/2011). Hän väitti, että kommentointi ei ole oikeaa keskustelua, vaan lähinnä epäasiallisia tölväisyjä täynnä. Useimmiten ”keskustelu päättyy toimittajan haukkumiseen”.

Nettikeskustelun taso on aika järkyttävä, törkyinen ja alatyylinen. Varsinkin naiskirjoittaja voi varautua kaikenlaisiin heittoihin. (Mård)

Joskus kolumneja lainataan netin muilla keskustelufoorumeilla.

Täytyy tunnustaa, että välillä tulee googlattua, onko tästä kolumnista joku jotain sanonut. Kaikkein siisteintä on päästä hommaforumin keskusteluihin. Silloin tietää että on onnistunut. (Metso)

Monissa tapauksissa kolumnit herättävät toki keskustelua kommenttikenttien ulkopuolella. Ne voivat päätyä ihan ihmisten arkisiin keskusteluihin tai ne voivat toimia kipinäinä yleiselle mediakeskustelulle, kun toiset viestimet tarttuvat tekstiin.

Parhaimmillaan kolumni aloittaa julkisen keskustelun, josta seuraa jotain yhteiskunnallista muutosta. (Mykkänen)

Oma kolumni voi päätyä myös todisteeksi. Joku ottaa sisällön yleiseksi totuudeksi ja tukee sillä omia mielipiteitään.

Olen aikan usein toimittajanurallani törmännyt tilanteisiin, joissa haastateltavat esittelevät sanomansa tueksi lehtijuttuja omasta alastaan. Eiköhän minunkin kolumnejani ja juttujani ole joku joskus saksinut talteen. (Märd)

Mutta vaikuttavatko kolumnit ihan suoraan esimerkiksi poliittiseen päätöksentekoon?

Kerran Pekka Haavisto kertoi, että he olivat Jyrki Kataisen kanssa naureskelleet Kreikan velkoja käsitelleelle kolumnilleni hallitusneuvottelujen tauolla. Eli ehkä sittenkin... (Metso)

Olen kuullut, että niillä on ollut vaikutusta mielipiteisiin ja päätöksiin. Se vähän hämmentää, ja joskus imartele. (Silfverberg)

Jokus oma kolumni koskettaa suoraan lähipiiriä, ja vaikuttaa siihen.

Kirjoitin vuosia sitten V-lehteen ison jutun Suomen sotien vaikutuksesta nykynuoriin. Kamaa jäi sen verran yli, että siitä sai vielä kolumninkin. Sen jälkeen puolittu sählykaveri tuli sanomaan, että nyt vasta ymmärsin miksen vaari oli niin ahdistunut ja puhumaton. Jos tuo oivallus saa sählyka-

verin toimimaan elämässään jotenkin toisin, niin silloin kolumnilla on ollut vaikutusta. (Metso)

7 Yhteenveto – kolumnistin ohjeet

Tässä yhteenvetokappaleessa esitän kolumnistin muistilistan. Siis merkittävimpiä hyväksi havaittuja ohjeita kirjoitusprosessista. Ne ovat nimenomaan ohjeita ja neuvoja, eivät siis absoluuttisia totuuksia. Kolumni on niin taipuisa journalistinen laji, että keinot vahvan tekstin luomiseen ovat tilannesidonnaisia.

Alussa:

- Ota huomioon lehden ja kolumnipalstasi lukijakunta.
- Mieti kolumnillesi jokin ajankohtaistus. Juuri nyt kiinnostava ilmiö, tapahtuma tai henkilö.
- Hae aiheeseen kiinnostava näkökulma. Joskus se oudoin tarkastelukulma voi olla houkuttelevin, ja lopulta vaikuttavin.
- Kolumnissa saa – ja pitääkin – esittää mielipiteitä.
- Kolumnisti on aiheensa asiantuntija. Auktoriteetilla saavutat lukijan luottamuksen.
- Aistihavainnot ovat tärkeä osa ideointia. Jos jokin herättää sinussa tunteita, se toiminee myös ärsykkeenä lukijalle.
- Kolumni on henkilökohtainen kirjoitus, mutta omakohtaisuuden tulee olla perusteltua.
- Minä-muodossa voi kirjoittaa. Ole kuitenkin varovainen ettei teksti muutu itsekeskeiseksi.
- Räjäytä kolumnin otsikko. Provosoi, käytä voimakasta tekemistä, tehokkaita sanoja, repiviä ristiriitoja.
- Kolumnin otsikossa voi olla puolueellinen (kun normaalissa artikkelissa ei voi). (Metso)
- Luo otsikkoon jännite, johon lukija tarttuu.
- Jos otsikko on kolumnin mainos, on ingressi (tai muu aloitus) sen traileri. Siinä olisi luotava jokin odotus tai väite, johon lukija haluaa vastauksen. Lukijan vahva samaistuminen tai vastareaktio toimii.
- Aloitus voi perustua erikoiseen, yllättävään kokemukseen.

- ”Ei pidä pelätä pientä kärjistystä, koska pelkäämällä tulee pääkirjoitus.” (Penna-
nen)

Keskellä:

- Mieti, toimiiko tyylikeinona toisto – jokin merkityksellinen sana, henkilö tai ta-
pahtuma koko kolumnin läpi.
- Toimiiko tyylikeinona vaikkapa huumori, analyttinen toteavuus, paasaava drai-
vi?
- Kolumnisti voi myös asettaa itsensä hölmöläiseksi. Joskus asia saattaa nousta
paremmin esiin, kun on itse jutun antisankari. (Metso)
- Kolumnissa on enemmän adjektiiveja ja kärkkäitä sanoja kuin normaalissa lehti-
tektissä.
- Kielelliset kontrastit toimivat. Kokeile kuvailla vaikka talousilmiötä pesäpallo-
termein. Tai vakavaa aihetta kepeästi.
- Vältä kuluneita kielikuvia. ”Herätä lukijassa **uusi** aistituntemus.” (Mykkänen)
- Kuulosta innostuneelta.
- Kiinnitä huomiota kolumnin rytmiin. Siinä on enemmän vauhtia ja vaihtelevan-
pituisia virkkeitä kuin tavallisessa artikkelissa.
- Vältä passiivia ja abstrakteja ilmaisuja. Suosi aktiivista tekijää ja havainnollisia
sanoja.
- Paljasta konflikteja. Vastakkainasettelu toimii kolumnissa.
- Mieti kolumnin draaman kaarta – yllätä lukija, tee käänne.
- Kolumnisti on silminnäkiä. Teksti tarvitsee esimerkkejä, jotain kouriintuntuva.
- Näytä, älä kerro. Jos joku ihminen on kaunis, näytä miksi. Havainnollista.
- Käytä ajankohtaisia esimerkkejä, havaintoja.

Lopussa

- Perustele väitteesi. Mutta päätelmän tekeminen aiheesta voi jäädä myös lukijan
vastuulle.
- Viesti tulee tehokkaimmin läpi, kun kerrot yhdestä näkökulmasta (kolumnin ra-
jattu tila). Mutta mieti kaikki näkökannat ainakin omassa päässäsi.
- Kolumni ottaa kantaa tekstin ulkopuolella, rivien väleissä ja lauseiden jatku-
moissa.

- Selkeän kannanoton lisäksi kolumni tulee nähdä innostavana lukukokemuksena.
- Teksti on onnistunut, jos lukija on jatkanut viimeiseen lauseeseen saakka.
- Lopetuksen pitäisi herättää lukijassa vielä reaktio – esim. tyydytyksen tunne, lisätiedonjano aiheesta, oman ajattelun kyseenalaistaminen.
- Lopetus voi olla selkeä giljotiini tai avoin.
- Avoimen lopetuksen tarkoitus on jättää lukija pohtimaan, kyseenalaistamaan jotain. Tarkoitus ei ole jättää lukijaa epätietoiseen tilaan, miettimään mistä kolumnissa olikaan kysymys.
- ”Juttu on onnistunut, jos se miellyttää fikuja, mutta saa hölmöt näkemään pu-naista.” (Kotilainen 1994, 38)
- Kolumni on vaikuttanut, jos se herättää jatkokeskustelua.

8 Tutkimusprosessin ja –sisällön luonnehdinta

Tartuin kolumniaiheeseen loppusyksystä 2011. Tähän sytykkeenä toimi yllättäen eteen tullut pesti Nyt-liitteen avustavana kolumnistina. Kolumni on aina kiinnostanut tyyllilajina, mutta nyt siihen tuli myös konkreettista otetta työnkuvan muodossa. Lähdin etsimään kolumneista kertovaa kirjallisuutta. Olin yllättynyt, miten vähän sitä lopulta löytyikään. Toki on paljon tehty oppaita siitä, miten kirjoittaa vaikuttavasti tekstiä noin yleisesti. Mutta pelkästään kolumniin perehtyvää analyysia oli niukasti tarjolla. Aiheeseen oli siis perusteltua tarttua.

Alun perin olin ajatellut tekeväni sisällönanalyysiä pelkästään Nyt-liitteen kolumneista. Ne ovat kuitenkin sinänsä tavallaan rajattuja, koska merkkimääriltään kolumnit ovat ainoastaan vajaan tuhannen viidensadan luokkaa. Halusin tarkastella kolumnia vähän laajemmin. Otin mukaan huomattavasti pidempiä kolumneja Taloussanomista, Metro-lehdestä ja Urheilulehdestä. Ja Nyt:stä mukaan otin Anu Silfverbergin *Mitä ajattelin tänään* –kolumnipalstan. Täten toivoin saavani erilaisia näkemyksiä kolumnin kirjoitusprosessin vaiheista.

Haastateltavien valikointi ja mukaan saaminen oli yllättävän kivutonta. Itse asiassa kaikki, joille haastattelupyynnön esitin, tarttuivat siihen. Osa haastatelluista vastasi suhteellisen avoimiin kysymyksiin napakammin ja osa taas laajemmin analysoiden. Joka tapauksessa kaikkien vastauksista löytyi käyttökelpoisia, kiinnostavia kommentteja.

Kun tarkastelin haastateltujen kolumneja ja vertailin niitä heidän kommentteihinsa, löysin kyllä yhtäläisyyksiä. Mutta en aina. Ja juuri näin aika paljon vastattiinkin: ”useimmiten käytän, joskus käytän...”. Ja tässä tullaankin siihen, jota olen alleviivannut koko tutkimuksen ajan. Kolumnille ei voi asettaa yhtä ainoaa oikeaa mallikehystä, jota toistamalla syntyy aina onnistunut teksti. Varmaan jokainen kolumnisti käyttää tyylikeinoja vaihdellen, tilanteen mukaan. Se onkin kolumnin lajissa kiehtovaa. Ilmaisuuksien joustavaa, monia tapoja voi kokeilla.

Kun tämän tekstilajin monimuotoisuuden ymmärsi, pääsin tavallaan itsekin kirjoittajana osittain eroon kahleistani. Kokemattomana kirjoittajana päähän oli varmasti lähtökoh-
taisesti juurtunut tietty tekstirakenne, jota pidin ideaalina. Tämän tutkimuksen aikana
näkökulma avartui. Ymmärsin, että on monia tapoja tuoda mielipiteensä vaikuttavasti
esiin.

Olen ymmärtänyt, että tekstin täytää olla havainnollista. Aiemmin en niin paljon kiinnit-
tänyt huomiota siihen olivatko tekstinpalaset abstrakteja, liian yleisiä ja löyhiä. Nyt py-
rin enemmän löytämään jotain kouriintuntuva. Tässä on toki vielä tekemistä, pukea
aistihavainnot voimakkaiksi sanoiksi.

Olen edelleen vähän heikko löytämään painavia otsikoita. Otsikon pitäisi olla mielestäni
ovela. Monesti näkee muiden (ja omissa) otsikoissa staattisia, pysähtyneitä sanajoukko-
ja. On virkistävää kun törmää (tai itse keksii) kieroutuneeseen ristiriitaan tai yllätykselli-
seen väitteeseen otsikossa. Se on se toimivin mainos jutulle. Otsikon merkitys on ollut
aina minulle selvä, mutta tämän tutkimuksen aikana tuo ajatus vielä kirkastui.

Kun otsikko on kolumnin mainos, on sen alkukappale traileri. Juhani Mykkänen taisi
sanoa, että otsikon ja aloituksen merkitys muodostaa kolmasosan koko kolumnin sisäl-
lön kannalta. Heti kärkeen on ladattava runsaasti räjähteitä. Ikään kuin asettaa sytytys-
lankaan kipinä. Lukijalle olisi luotava trailerin omaan reaktioita herättävä odotus varsi-
naisesta sisällöstä. Ensimmäisiin lauseisiin kiinnitän nyt enemmän huomiota kuin en-
nen.

Jo aloituksessa kärjekkäät väitteet tai yllätykset toimivat usein, mutta ne toimivat myös
tyylikeinona syvemmillä tekstissä. Lyhyissä kolumneissa, joita itse tällä hetkellä kirjoi-
tan, ei nyt sinänsä tarvitse olla mikään dramaturgian guru. Juonenkäänteiden hallinta
nousee korvaamattomaksi etenkin pitkien kolumnien kohdalla. Ei kukaan jaksaa lukea
tasapaksua lätinää sivun vertaa. Näissä lyhyemmissä teksteissä olen oppinut sen, että
jokaikinen sana ja lausemuoto ratkaisee. Tilaa on vähän, joten jokaisen valinnan on ol-
tava perusteltu ja edistää kolumnin ajatusta.

Olin jo lähtökohtaisesti omaksunut sen, että kolumni on mielipide. Olen kirjoituksissani pyrkinyt esittämään jonkinlaisen syytöksen tai kehitysidean, jota sitten koitan perustella. Tämä pitää mielestäni edelleen lähes aina paikkansa. Mutta tämän tutkimuksen aikana tulin miettineeksi asiaa enemmän myös puhtaan lukukokemuksen kautta. On hienoa, jos lukija ihan vaan kokee kolumnin hauskana tai miten vaan mielenkiintoisena kirjoituksena. Aina ei voi muuttaa maailmaa, mutta ainakin luoda innostavan lukukokemuksen.

Lopetuksiin olen oppinut myös kiinnittämään lisää huomiota. Usein viimeisissä lauseissa olisi lopulta tärkeää esittää se yleisempi statement. Vetää viimeistään narut yksityisestä yleiseen päätelmään. Parasta on, jos viimeisen lauseen luettuaan lukijalle jää tunne, että hän ymmärsi.

Kokonaisuudessaan itse tutkimusprosessi sujui tässä opinnäytetyössä melko mutkattomasti. Minulla oli lopulta selkeä ajatus mitä tutkin ja miksi. Oli innostavaa tehdä tutkimusta, koska se oli hyvin omakohtainen. Uskoin, että kehityn tutkimuksen myötä itseni kirjoittajana. Ja niin myös kävi.

Lähteet

- Alasilta, A. 2000. Näin kirjoitat tehokkaasti. Inforviestintä Oy. Tampere.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Innanen, T. 17. 2. 2012. Toimittaja. Urheilulehti. Haastattelu. Sähköposti.
- Jacobi, P. 1991. The Magazine Article – How to think it, plan it, write it. Indiana University Press. Bloomington
- Keeble, R. 2006. The Newspapers Handbook, 4. Painos. Routledge. Abingdon, Oxon, UK.
- Kopteff, A. 2007. Veikö virka kielesi? Viestinnän opinnäytetyö. Haaga-Helia. Helsinki.
- Kotilainen, L. 1994. Hyvä lehtijuttu – kirjoittajan opas. Viestintä Kotilainen. Siilinjärvi.
- Luukkonen, M. 2004. Tekstiä tekemään! Kirjoittajan opas. WSOY. Juva.
- Marttinen, M. 16/2011. Lopettakaa keskustelu! Kolumni. Journalisti-lehti. Luettavissa: <http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2011/16/kolumnit/takaikkuna/>
- Metso, J. 12. 2. 2012. Toimittaja. Metro. Haastattelu. Sähköposti.
- Mykkänen, J. 21. 2. 2012. Esimies. HS/Nyt-liite. Haastattelu. Sähköposti.
- Mård, A. 31. 1. 2012. Kolumnisti. Taloussanomat. Haastattelu. Sähköposti.

Partanen, A. 2007. Totuuden tulkitajat. Tiedotusopin Pro Gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Luettavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01982.pdf>

Pennanen, R. 8. 2. 2012. Kolumnisti. Taloussanomat. Haastattelu. Sähköposti.

Perelman, C. 2007. Retoriikan valtakunta, 2. painos. Vastapaino. Jyväskylä.

Pietilä, K. & Sondermann, K. 1994. Sanomalehden yhteiskunta. Vastapaino. Tampere.

Rentola, M. 2010. Vaikuta mediassa – kirjoittamisen keinot tutuiksi. Otava. Keuruu.

Sanoma News. Helsingin Sanomat. Mediaportfolio. Luettavissa:

<http://www.sanoma.fi/tietoa-sanomasta/sanoma-news/mediaportfolio/sanomalehdet>

Sanoma News. 3. 11. 2011. Lehdistötiedote. Luettavissa: <http://www.sanoma.fi/tietoa-sanomasta/sanoma-news/uutiset/helsingin-sanomien-nyt-viikkoliite-uudistuu-perjantaina-4.11>

Seppänen, P. 2008. Parhaat kolumnit – Epävirallinen totuus 2000-luvusta. Talentum. Helsinki.

Silfverberg, A. 15. 2. 2012. Kolumnisti. HS/Nyt-liite. Haastattelu. Sähköposti.

Ukkola, J. 2001. SuoMesta – Kirjainten hautausmaa. Juva. WSOY.

Väliverronen, Esa (toim.). 2009. Journalismi murroksessa. Gaudeamus Helsinki Yliopisto Press. Helsinki.